

TAMPEREEN YLIOPISTO

Satu Peltolahti

”IHMISET LUULIVAT IHAN OIKEAKSI REPORTTERIKSI”

Kokemuksia kansalaislähtöisistä sisällöistä LähiTV-projektissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

PELTOLAHTI, SATU: ”Ihmiset luulivat ihan oikeaksi reporteriksi.”

Kokemuksia kansalaislähtöisistä sisällöistä LähiTV-projektissa

Pro gadu -tutkielma 68 s. + 6 liites.

Tiedotusoppi

Marraskuu 2006

Tutkielmani aiheena on, millaisia kokemuksia kansalaisten itse tekemät videot herättävät tekijöissä ja katsojissa. Tutkin, millaisia odotuksia ja toiveita katsojat kansalaislähtöisiin sisältöihin kohdistavat ja millaisia kokemuksia kansalaisreportterit tekemisestään saavat.

Tutkimukseni liittyy LähiTV-projektiin, jonka tarkoituksena oli kehittää digitelevisioon paikallisia ja kansalaislähtöisiä sisältöjä sekä luoda uudenlainen asiointiympäristö, josta asukkaat saisivat halutessaan olennaista ja alueellista tietoa eri tahojen tuottamina.

Tutkin ensinnäkin sitä, millaisia odotuksia ja toiveita katsojat yleisö- ja kansalaislähtöisiin sisältöihin kohdistavat. Toiseksi selvitän, millaisia kokemuksia sisällöntuotannossa mukana olleet kansalaiset tekemisestä itselleen saavat: millaiseksi he tekemisen kokevat, mistä jutut kertovat ja mikä motivoi osallistumista. Lisäksi tarkastelen, millaisia haasteita LähiTV-tyyppisellä kanavalla voisi olla tulevaisuudessa.

Laadullinen tutkimukseni koostuu kyselylomakkeella ja teemahaastattelulla saadusta tutkimusmateriaalista. Teemahaastattelu ei aineistokeruumenetelmänä vaadi erityistä analyysimetodia.

Televisiolla on Suomessa vakiintunut asema ja katsojat ovat tottuneet ammattimaiseen ohjelmistoon. Tämän takia myös LähiTV:oon kohdistetut laatuvaatimukset olivat korkealla. Televisiossa kansalaislähtöisille sisällöille ei ole huutavaa pulaa. Sen sijaan paikalliselle ja ammattimaiselle ohjelmistolle olisi tarvetta enemmänkin.

Moni koki kansalaisreportterina olon merkittäväksi toiminnaksi, vaikka sisältöä ei lähetykseen asti saanutkaan tuotettua. Ideoita näiltä tekijöiltä löytyi paljon. Aiheet kumpusivat pääsääntöisesti omasta lähi- ja elinpiiristä.

LähiTV-tyyppisellä kanavalla voi olla mahdollisuuksia tulevaisuudessa, jos sen ohjelmisto eroaa selkeästi ainutlaatuisuudellaan muista kanavista. Ohjelmisto ei kuitenkaan voi nojata pelkästään vapaaehtoisvoimin tuotettuun sisältöön, vaan vaatii jonkun organisoimaan toimintaa.

Avainsanat: Vaihtoehtojournalismi, kansalaisten media, kansanjournalismi, kansalaisjournalismi, sosiaalinen media, kansalaislähtöinen sisällöntuotanto

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
1.1 MIKSI TEIN GRADUNI KANSALAISTEN SISÄLLÖNTUOTANNOSTA.....	5
1.2 TAVOITTEET JA RAKENNE	5
1.3 MUUTA HUOMIOITAVAA	6
2 PASSIIVISESTA VASTAANOTTAJASTA AKTIIVISEKSI SISÄLLÖNTUOTTAJAKSI	8
2.1 VAIHTOEHTOJOURNALISMISTA SOSIAALISEEN MEDIAAN	8
2.1.1 Kansalaislähtöisten sisältöjen nousu ja vallankumous	8
2.1.2 Vaihtoehtomedia kansalaisten aseena.....	9
2.1.3 Teoriat vaihtoehtojournalismin kuvaajina suppeita – kohti kansalaisten mediaa	10
2.1.4 Sosiaalinen ja vertaismedia.....	11
2.2 KANSALAISMEDIA.....	13
2.2.1 Rakkaalla lapsella monta nimeä	13
2.2.2 Kansalaismedia vs. muut määritelmät	14
2.3 AKTIIVISET SISÄLLÖNTUOTTAJAT	16
2.3.1 Kansalaisreportterit	16
2.3.2 Omakohtaisia kokemuksia ja journalismia	17
2.3.3 Sisällöntuotantoon motivoi yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus.....	18
2.4 KOHTI AVOIMEMPAA JOURNALISMIA	20
2.4.1 Kansalaislähtöisen sisällön anti ja haasteet	20
2.4.2 Kohti moniäänisempää julkisuutta.....	21
2.4.3 Miten erottaa fakta fiktiosta?	22
3 KANSALAISLÄHTÖINEN TELEVISIOTUOTANTO	24
3.1. TUOTANTOA MEILLÄ JA MAAILMALLA	24
3.1.1 Yhdysvallat ja public access -periaate	24
3.1.2 Pohjoismaat.....	25
3.1.3 Euroopan anti kansalaisille.....	26
3.1.4 Japanin kansalaislähtöinen televisiotuotanto	28
3.2 SAADAANKO SUOMEEN KOSKAAN MONIÄÄNISEMPÄÄ TELEVISIOTA.....	29
3.2.1 Uusia ääniä eetterissä.....	29
3.2.2 Paikallistelevision ongelmat.....	30
3.2.3 Paikalliset sisällöt tuovat väriä.....	31
3.2.4 Kohti vuotta 2007.....	32
4 LÄHITV -PROJEKTI	34
4.1 HANKKEEN KUVAUS	34
4.1.1 Yhteistyötahot.....	34
4.1.2 Tavoitteet.....	34
4.1.2 Pilotin koekäyttäjät	35
4.2 LÄHITV UUDENLAINEN PAIKALLISTELEVISIO	35
4.2.1 LähiTV Tampereella.....	35
4.3 VIDEOKARUSELLIN SISÄLTÖ	36
4.3.1 Kansalaislähtöinen ja yhteisöllinen sisällöntuotanto kanavalla	36
4.3.1 Sisällöntuottajina ammattilaisia ja amatöörejä	36
4.3.3 Välineitä ja koulutusta	37
4.4 OMA ROOLI PROJEKTISSA.....	38
5 AINEISTON KERUU JA HAASTATELTAVAT	39
5.1 TUTKIMUSKYSYMYS	39
5.2 AINEISTON KERUUN KUVAUSTA.....	39
5.2.1 Alku- ja loppuhaastattelut	39
5.3 MIKSI METODIKSI VALITTIIN TEEMAHAASTATELUN?	40
5.3.1 Metodien kuvausta	41
5.3.2 Haastattelutilanne	42
5.3.3 Teemahaastattelun reliabiliteetti ja validiteetti.....	42
5.4 AINEISTON ANALYYSI.....	43
5.4.1 Oman analyysin lähtökohdat.....	44

6 KOKEMUKSET LÄHITV:STÄ	45
6.1 YLEISTÄ HAASTATELUN TULOKSISTA	45
6.2 LÄHITV:N KATSELUKOKEMUKSET.....	46
6.2.1 Tekijöinä ammattilaisia ja amatöörejä	46
6.2.2 Televisio sopiva väline kansalaismedialle?.....	48
6.2.3 Vaikuttaminen kanavan kautta	51
6.3 KANSALAISREPORTTEREIDEN KOKEMUKSET.....	52
6.3.1 Tekijöille koulutusta	52
6.3.2 Korkeat vaatimukset omaan tekemiseen.....	53
7 LOPPUPÄÄTELMÄT	56
7.1 YLEISTÄ.....	56
7.2 SISÄLLÖLLE TIUKAT LAATUVAATIMUKSET	56
7.3 TEKEMISEN HAASTEET	57
7.4 TELEVISIO VS. NETTI.....	59
7.5 TUTKIMUSAIHEITA.....	59
LÄHTEET.....	61
LIITE 1: TEEMAHAASTATELURUNKO	69
LIITE 2: SÄHKÖPOSTIKYSELY TEKIJÖILLE.....	73

1 JOHDANTO

1.1 Miksi tein graduni kansalaisten sisällöntuotannosta

Tämä työ liittyy LähiTV-projektiin, jonka työntekijänä toimin kaksi kuukautta syksyllä 2005. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää digitelevisioon uudenlaisia paikallisia ja kansalaislähtöisiä sisältöjä sekä luoda uudenlainen asiointiympäristö, josta pirkanmaalaiset saisivat olennaista tietoa lähiympäristöstään muun muassa paikallisten yhteisöjen, kunnan ja yritysten tuottamina. Kanavaa tutkittiin liiketoiminnan, tekniikan ja viestinnän näkökulmista.

Työjaksoni aikana vastasin kanavan sisällöntuottajien ”kansalaisreporttereiden” etsinnästä, neuvonnasta ja ohjauksesta marraskuussa 2005 starttaavaan pilottilähetystykseen. Kanavan sisältö koostui myös ammattilaisten, Tampereen kaupungin, opiskelijoiden jne. sisällöistä.

Tämän projektin innoittamana halusin tutkia tarkemmin, millaisia kansalaislähtöiset sisällöt oikein ovat ja mitä uudennaisella sisällöntuotannolla on annettavanaan niin sisällöntekijöille kuin perinteiselle journalismille. Projektista saadut kokemukset toimivat työn tekemisessä hyvänä tukena.

1.2 Tavoitteet ja rakenne

Kansalaisten sisällöntuotanto oli minulle projektin alkaessa täysin uusi tuttavuus. Hyvää taustatietoa sain tutustumalla Paikallisuus verkkomediassa ja Verkkoyhteisöjen kehittyminen -projektien tuottamiin kokemuksiin ja tutkimustuloksiin. Suurin osa kansalaisten sisällöntuotannon tutkimuksesta keskittyy nettiin. Tämä sosiaaliseksi mediaksi nimetty ilmiö on juuri nyt kuuma puheenaihe. Mielenkiintoista on huomata, että kansalaisreporttereiden roolit ja osallistumisen motiivit netissä kuvaavat hyvin myös LähiTV:n kansalaisreporttereiden toimintaa.

Kansalaisista on tulossa yhä aktiivisempia sisällöntuottajia julkisuuteen. Pääsääntöisesti he välittävät tietoa omakohtaisista kokemuksistaan, neutraalin uutisoinnin rinnalle ja vastapainoksi. Teknologian kehittyminen sekä paikallisten ja ”ihmisläheisten” asioiden katoaminen median päivälistoilta kiihdyttää ilmiötä entisestään. Kyse ei kuitenkaan välttämättä ole vallankumouksesta,

vaan kehityksestä, jonka tuloksena julkisuuteen pääsee yhä monipuolisempia aiheita ja näkemyksiä. Tästä muutoksesta voi myös perinteinen journalismi ottaa opikseen.

Suomalaiseen journalismin tutkimukseen ei vielä ole vakiintunut kansalaisten sisältöjä laajemmin koskevaa käsitteistöä. Ilmiöstä käytetään suomen kielessä ja englannin kielessä tällä hetkellä monia eri nimiä: grassrootmedia, we media, participation journalism, citizen media, vaihtoehtojournalismi, kansalaisten media, vertaismedia ja sosiaalinen media jne. Omassa gradussani nimeän tätä ilmiötä yleisesti kansalaismediaksi. Pyrin heijastelemaan ilmiötä netin ohella myös muihin perinteisempiin viestimiin, joissa kansalaisilla on mahdollisuus tuottaa omakohtaisia ja omannäköisiä sisältöjä.

Graduni jakautuu seuraavasti. Luvussa 2 valotan, mitä kaikkea kansalaisten sisällöntuotanto pitää sisällään. Luku sisältää teoreettista pohdintaa kansalaisten sisällöntuotannosta ja sen ongelmista. Olen pyrkinyt luomaan kattavan kuvauksen kansalaisten tuottamista sisällöistä: kansalaisreportterin roolista, jutuntekotavoista ja osallistumisen motiiveista. Luvussa 3 käyn läpi, millaista yleisö- ja kansalaislähtöistä tuotantoa perinteisillä televisiokanavilla lähetetään. Vertaan Suomen tilannetta Pohjoismaihin, Yhdysvaltoihin ja Japaniin, joissa kansalaisten paikallisille televisiokanaville tuottamat sisällöt ovat jo arkipäivää. Meillä Suomessa kyseessä on aika uusi ilmiö, vaikka muutama yhteisö- tai kansalaislähtöinen televisiokanava löytyy ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta. Luvussa 4 kerron tarkemmin LähiTV-projektista, sen tavoitteista, yhteistyötahoista, sisällöistä ja roolistani projektissa. LähiTV antoi hyvän lähtökohdan tarkastella kansalaislähtöisiä sisältöjä ja niiden haasteita.

Luvut 5 ja 6 edustavat työni tutkimuksellista osaa. Luvussa 5 määrittelen tarkemmin tutkimusongelmaani ja esittelen tutkimusaineiston hankinnassa sekä sen analysoinnissa käyttämäni metodia. Luvussa 6 analysoin LähiTV:ota koekäyttäjien ja ”kansalaisreporttereiden” antamilla kommentteilla. Loppupäätelmät osiossa pyrin vastaamaan tutkimusongelmaani ja pohdin antaisiko kansalaismedia aiheita lisätutkimukseen.

1.3 Muuta huomioitavaa

Aloitin graduni tekemisen jo seminaarissa syksyllä 2005. Työskentelin kesän 2006 ajan toimittajana, joten graduni viimeistely siirtyi syksyyn. Kesän aikana sain käsiini projektia koskevan loppuraportin. Kävi ilmi, että myös siinä oli tultu pitkälti niihin ajatuskulkuihin, joihin olin päätenyt

gradussani jo ennen kuin sain loppuraportin (Lahti ym. 2006) käsiini. Loppuraportin ja tutkielmani välillä on väistämättä samanlaisia johtopäätöksiä ja suuntauksia, ja ne tukeutuvat samaa asiaa tutkiessaan samoihin lähteisiin. Myös eroavaisuuksia löytyy. Koen, että tutkielmani on erillinen, itsenäisesti tuotettu työ, joka myös sellaisena on huomioitava.

2 PASSIIVISESTA VASTAANOTTAJASTA AKTIIVISEKSI SISÄLLÖNTUOTTAJAKSI

2.1 Vaihtoehtojournalismista sosiaaliseen mediaan

2.1.1 Kansalaislähtöisten sisältöjen nousu ja vallankumous

Tavallisten kansalaisten tekemistä videoista, teksteistä ja kuvista on julkisuudessa tullut yhä yleisempi ilmiö. Jokainen voi halutessaan ryhtyä toimittajaksi tai julkaisijaksi entistä helpommin. Julkaisufoorumeita ovat niin perinteiset mediat kuin kaikille julkaisuvapaa netti. Tekninen kehitys on jouduttanut, kehittänyt ja kasvattanut tätä ilmiötä entisestään. Laajakaista, kamerakännykät, digivideolaitteet ja -kamerat ovat nopeuttaneet ja nostaneet amatöörivoimin tuotetun sisällön laatua sekä tehneet kansalaisten osallistumisen sisällöntuotantoon helpommaksi.

Monet lehdet ja televisiokanavat hyödyntävät kansalaisten ottamia kuvia tai videopätkiä omissa tuotoksissaan. Kaleva aloitti kesällä 2006 kampanjan, jossa se pyytää lukijoita lähettämään toimitukseen omia ”uutiskuviaan”. MTV3 hyödynsi viime kevään (Forssén 2006) makasiinipalosta kertovassa jutussaan yhteensä 16 sekuntia ohikulkijan kännykkäkameralla kuvaamaa materiaalia. Myös ulkomaiset kanavat ja viestimet, kuten CNN ja MSNBC, käyttivät muun muassa hurrikaani Katarinan seurannassa kansalaisten raportteja, kuvia ja videopätkiä osana omaa myrskyraportointiaan (Lintulahti 2006, 39).

Netti on kansalaisten sisällöntuotannossa ihan oma lukunsa. Kuka tahansa voi julkaista netissä melkein mitä vain. Web on julkaisuvapaata maastoa kaikenlaiselle sisällölle ja tuottaa parhaimmillaan luovien sisältöjen lisäksi nopeaa tietoa myös oikeista uutistapahtumista. Viiden vuoden takaisten terroristi-iskujen jälkeen suuremmat uutissivustot kaatuivat ja perinteiset mediat jäivät hitaudessaan jälkeen ihmisten suuren tiedonjonon ja hädän keskellä. Tavallisten ohikulkijoiden kuvista, videopätkistä ja tarinoista tuli monille ensisijaisia tiedonlähteitä. Sama ilmiö on nähty muidenkin suurten luonnonmullistusten ja uutistapahtumien parissa.

Netissä ilmiö on jo edennyt huimaa vauhtia, mutta miten käy perinteisempien medioiden? Onko uudenlaisesta sisällöntuotannosta tulossa lopullisesti journalismin vakiintunutta roolia ravisuttava tekijä? Mitä kansalaiset saavat ilmiöstä itselleen? Millaisia ovat sisällöt ja voiko niihin luottaa?

2.1.2 Vaihtoehtomedia kansalaisten aseena

Halusin löytää käsitteen, joka kuvaisi hyvin yleisölähtöisten sisältöjen tuotantoa sekä ilmiön vaikutuksia tekijöihin. Voiko sisällöntuotantoon osallistuvien kansalaisten roolia, sisältöjä ja motiiveja kuvata tarpeeksi kattavasti?

Vaihtoehtojournalismin käsite tarjoaa yhdenlaisen tavan lähestyä näitä kansalaislähtöisiä sisältöjä. Suomessa esittelemääni ilmiötä kutsutaan sekä vaihtoehtojournalismiksi että -mediaksi. Termi on peräisin jo 1970–80-luvulta, jolloin sitä käytettiin kuvaamaan muun muassa erilaisia fanilehtiä. Myös erilaiset aktivistilehdet, kaapelitelevisioiden amatööriohjelmat ja harrastajien videotuotannot ovat esimerkkejä vaihtoehtojournalismista. Vaihtoehtomedioiden yleisö koostuu yleensä ideologisesti yhteneväisestä ryhmästä, joka sekä tuottaa että vastaanottaa sisältöjä (Atton 2005).

Vaihtoehtomedian ja journalismin väliin jää laaja määrittelemätön tila ja niiden suhde toisiinsa on monimutkainen. Välillä näiden kahden ilmiön erottaminen toisistaan on vaikeaa vaihtoehtojournalismin hybridimäisen luonteen vuoksi. Se voi olla sekoitus ammattimaisia käytäntöjä, mutta toisaalta hyvinkin vapaata ja rajoittamatonta toimintaa, jonka tekijät ovat irti perinteisistä journalismia määrittelevistä normeista. Ilmiötä voi kuvata ei-ammattimaiseksi, ei-pääomalliseksi ja ei-institutionaaliseksi tavaksi tehdä journalismia. (Atton 2005.)

Vaihtoehtomedia mahdollistaa valtamedian haastamisen. Tekijät raportoivat todellisuutta omien kokemuksiansa kautta ja kapinoivat valtajournalismin neutraaleja sekä tiukan objektiivisia jutuntekotasojen vastaan. Vaihtoehtojournalismi pyrkii luomaan uusia kokemuksia vastajulkisuuden avulla. Sen sisältöjä voi kutsua elämys- ja kokemusjournalismiksi, jossa tekijästä itsestään muotoutuu aktiivinen todellisuuden tarkkailija ja itsensä alttiiksi asettava toimija mediakentälle. (Hemanus & Tervonen 1986, 10, 12, 15.)

Ihmiset saavat vaihtoehtomedioiden kautta äänensä kuuluviin entistä paremmin ja voivat kertoa itsestään omin sanoin. He voivat hylätä ulkopuoliset määritelmät ja rakentaa uutta kuvaa itsestään

omien kertomustensa kautta, muiden tuottamien sanomien sijaan. Kaiken tämän seurauksena heidän kuvansa itsestään ja maailmasta muuttuu sekä muovautuu uudelleen. (Rodriguez 2001, 3.)

Journalismia vaihtoehtomedia muuttaa Hemanuksen ja Tervosen mukaan (1986, 2, 26–27) vapaammaksi itseilmaisun kentäksi. Vaihtoehtomedia tuottaa toisenlaisia sisältöjä, joiden muoto, suhde yleisöön ja ammatillisuuteen pyrkivät muuttamaan journalismia. Ne pyrkivät myös rikkomaan ”yhden viestintää monille” -asetelmaa sekä tasavertaistamaan lähettäjä ja vastaanottajaa. Ne kyseenalaistavat tapaa, jolla yleisöä kohdellaan massana: yleisö on heterogeeninen joukko, jolle valtamedia kuitenkin tarjoaa vain yhdenmukaisia ja persoonattomia sisältöjä (McQual 2000, 41).

Yleisön (audience) käsittäminen massana tarkoittaa sitä joukkoviestinten suurta ja kasvotonta vastaanottajakuntaa, joka ei koe kuuluvansa tai edustavansa mitään tiettyä ryhmää. Yleisön jäsenet ovat erillään toisistaan, eivätkä kykene organisoitumaan ja toimimaan. Julkisyleisö tai julkiso (public) taasen osallistuu aktiivisesti julkisuuteen ja sen jäsenet kokevat kuuluvansa yleisöön jonkin ryhmän, alakulttuurin tms. edustajina. (Kunelius 2003, 18, 132.)

2.1.3 Teoriat vaihtoehtojournalismin kuvaajina suppeita – kohti kansalaisten mediaa

Kansalaisten sisällöntuotannon tarkastelu vaihtoehtona perinteiselle journalismille johtaa jyrkkään kahtiajakoon, jossa yleisölähtöiset sisällöt saavat automaattisesti negatiivisia arvoja. (Rodriguez 2001, 11–13; Atton 2005.) Se on myös liian kapea-alainen lähestymistapa tai viitekehys kattamaan niitä elettyjä kokemuksia, joita osallistujat vaihtoehtoisten sisältöjen tekemisestä saavat. Kahtiajaon seurauksena vaihtoehtomedia saa muun muassa seuraavia arvoja: amatöörimäinen, näennäinen, hyödytön ja epäonnistunut yritys demokratisoida mediaa.

Rodriguezin (2001, 20) mukaan vaihtoehtomedian tutkimus keskittyy liiaksi viestinnän demokratisoitumiseen, informaatiotulvaan ja omistajuuteen. Hän tuo vaihtoehtojournalismin rinnalle uudenlaisen ja kattavamman käsitteen. Tämä citizens´ media -käsite (kansalaisten media) on osa laajempaa muutosta, joka koskettaa niin kulttuuria, viestintää kuin valtaa.

Kansalaisten media käsittää kansalaisuuden aktiivisena toimintana. Aktiivinen kansalainen on kiinnostunut muustakin kuin omasta elämästään ja ottaa osaa yhteiskuntaan mielipiteillään sekä toiminnallaan. Ilmiössä on kyse vallitsevista koodeista, uudenlaisista identiteeteistä ja sosiaalisista

suhteista. (Rodriguez 2001, 20) Aktiivisen kansalaisuuden keskiössä on ajatus, että se on yhteisöllistä toimintaa. Aktiivisuudella tarkoitetaan kykyä ottaa oma ja yhteisön tulevaisuus käsiinsä ja ryhtyä oman elämänsä arkkitehdiksi. (Korsgaard 2001, 10–11.) Kansalaisten media on toimintaa, jossa yhteisö tai yksilö osallistuu aktiivisesti vallitsevan mediakentän muuttamiseen. Samalla se mahdollistaa yhteisöjen voimistumista eli antaa niille kykyä ja valtaa toimia sekä vaikuttaa. (Rodriguez 2001, 1.)

Rodriguezin (emt.) mukaan aikaisemmin pelkäksi marginaali-ilmiöksi leimatusta kansalaisten mediasta on tulossa yhä tärkeämpi osa mediakenttää. Yleisö ei ole median edessä enää voimaton.

2.1.4 Sosiaalinen ja vertaismedia

Samoin kuin teknologia kehittyy ja nopeuttaa kansalaisten sisällöntuotantoa, myös siitä käytettävät käsitteet muuttuvat. Kansalaisten tuottamat, entistä vuorovaikutteisemmat sisällöt eivät ole uusi ilmiö, vaan ne jatkavat vaihtoehtoisten medioiden viitoittamaa tietä. (Sirkkunen 2006a, 55.)

Ohmynews-sivusto (www.ohmynews.com) koostuu lukuisten kansalaisreporttereiden tekemistä jutuista, sen lisäksi henkilökohtaiset päiväkirjat blogit, kaikkien käytössä ja muokattavissa olevat tietosanakirjat wikit sekä internetissä toimivat ”televisiokanavat”, joilla tavalliset ihmiset voivat julkaista videoita omista kiinnostuksen kohteistaan, ovat netin arkipäivää. Uudenlainen sosiaalinen media on ilmiö, joka kertoo kansalaisten lisääntyvästä halusta ilmaista itseään, vaikuttaa, viihtyä, oppia, keskustella ja saada tietoa vuorovaikutuksessa muiden netin käyttäjien kanssa. Kansalaisten tarpeita ja syitä osallistua tähän ilmiöön ohjaavat ja motivoivat niin yksilölliset kuin yhteisölliset syyt (ks. Lenhart & Fox 2006).

Netissä on tapahtunut viimeisen 10 vuoden sisällä huimaa kehitystä. Usein tätä mullistusta kuvatessa puhutaan netin uudesta tulemisesta eli muokkautumisesta yhä vuorovaikutteisempaan ja osallistumista rohkaisevampaan suuntaan (O’Reilly 2005). Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan kansalaisten kaikenlaista sisällöntuotantoa, vahvasti yhteisöllistä ja sosiaalista viestintää verkossa: peleistä ja keskustelufoorumeista blogeihin ja wikeihin.

Suosituin ja aktiivisin netin sisällöntuotannon muoto on henkilökohtainen ja päiväkirjamainen blogi, joka voi sisältää uutismaisen aineiston lisäksi kuvia, runoja, fiktiota jne. Blogit antavat kenelle tahansa mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan, harrastuksistaan tai mielipiteistään.

Niiden sisällöt vaihtelevat luonnollisesti omistajansa mukaan. Ensimmäinen blogipalvelu perustettiin vuonna 1999 ja tällä hetkellä blogeja arvellaan olevan maailmassa yli 100 miljoonaa.

Wikipedia (www.wikipedia.org) on tunnetuin esimerkki verkossa toimivasta tietosanakirjasta, jota kirjoittavat, kontrolloivat ja toimittavat sen omat käyttäjät. Viiden vuoden aikana palveluun on kertynyt lähes 1,5 miljoonaa englanninkielistä ”artikkelia”, jotka ovat vapaasti kaikkien käytettävissä. Suunnattoman tietopankin sisältö muotoutuu ja muokkaantuu jatkuvasti. Wikipedia muodostaa ympärilleen tiukan yhteisön, joka kontrolloi itse itseään. Väärä tieto korjataan nopeasti.

Jo pelkästään Suomesta löytyy paljon julkaisukanavia omille videoille, mutta pääosin suomalaiset sivustot ovat tarkoitettuja elokuvamaisille ja hauskoille kertomuksille, kuten sivustolla (www.finfilms.net) voi havaita. Viihteellistä videomateriaalia löytyy myös YouTube-sivustolta (www.youtube.com). Yhteisölähtöistä tuotantoa voi katsella esim. M2HZ (www.m2hz.net) ja Dina-TV (www.dina.tv) kaltaisista netti-tv:öistä. Myös CurrentTV (www.current.tv) ja BBC:n Videonation (www.bbc.co.uk/videonation) tarjoavat kaikille halukkaille mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan aiheesta kuin aiheesta. Osallistumisesta tehdään helppoa tarjoamalla videoiden tekijöille kamera, neuvontaa ja leikkausapua.

Sosiaalisen median on arveltu vaikuttavan julkisuuden rakenteeseen ja luonteeseen. Netissä perinteiset joukkoviestimet toimivat vain yhtenä sisällöntuottajana tavallisten kansalaisten seassa. Näistä ”tavisten” erilaisista sisällöistä on tulossa yhä suosituimpi ilmiö, jota kutsutaan myös vertaismediaksi. (Sirkkunen 2006b, 139–140.)

Myös joukkoviestinten yksisuuntainen viestintä suurelle yleisölle on muuttunut sosiaalisen median myötä pienempien yhteisöjen ja yleisöjen suuntaan, jossa sisällöt syntyvät vuorovaikutuksessa tekijöiden kesken (O’Reilly 2005). Yleisö ja tekijät ovat pitkälti samaa ryhmää ja rooli vaihtelee tarpeen mukaan. Entinen massaksi mielletty yleisö tuottaa sisällöt itse ja heistä muodostuu aktiivisia tekijöitä webin mahdollistamaan julkisuuteen.

Sosiaaliseen mediaan liitetään vallankumouksellisia piirteitä, mutta tämäkään maasto ei ole tasavertainen. Perinteiseen joukkoviestintään verrattessa se on kuitenkin aikaisempaa avoimempi ja moniäänisempi julkisuustila. (Sirkkunen 2006b.)

2.2 Kansalaismedia

2.2.1 Rakkaalla lapsella monta nimeä

Sopivan määritelmän löytämiseksi kohtasin monia ongelmia. Kansalaisten tuottamista sisällöistä käytetään tutkimuskentällä monia nimiä: citizens' media, citizen journalism, open source journalism, we media, participatory media/journalism, grassroot journalism, community journalism/media, social media ja alternative media. Eri nimityksistä huolimatta yksi asia on kaikille määritelmille yhteinen: julkista tilaa halutaan avata keskustelulle ja osallistumiselle sekä tämän kehityksen toivotaan purkavan valtamedian valtaa.

Suomennettuna ilmiölle ei ole vakiintunutta termiä. Kurki (2000) käyttää ilmiöstä rajattuna nimeä kansanjournalismi, Lintulahti (2006) kutsuu ilmiötä kansalaisjournalismiksi, kun taas Sirkkunen (2006a, 55) kritisoi valintaa ja käyttää netin kansalaislähtöisiä sisältöjä kuvatessaan termiä vertaismedia. Viimeisimmissä keskusteluissa, nettiin viitattaessa, puhutaan sosiaalisesta mediasta.

Erilaisista termeistä huolimatta olen pyrkinyt kokoamaan kattavan kuvauksen ”kansalaisreporttereiden” tuottamien sisältöjen kuvaamiseksi ja päättänyt kutsua tätä luomaani kokonaisuutta yleisellä nimellä kansalaismediaksi. Kaikista suomennoksista huolimatta se kuvastaa parhaiten näitä uudenlaisia sisältöjä, joiden uskotaan muuttavan myös perinteistä journalismia.

Ilmiötä kuvaavan nimen valintaan vaikutti useampi syy. Puhun mieluummin kansalaismediasta, koska pyrin heijastelemaan ilmiötä netin lisäksi myös muihin perinteisempiin viestimiin. Esimerkiksi nettiin kohdistuva keskustelu käyttää runsaasti sosiaalisen median käsitettä ja taas kansalaisjournalismi-termi on juurtunut kuvaamaan ihan toisenlaista ilmiötä. Kansanjournalismin käytössä journalismi-sana olisi harhaanjohtava, koska lähemmin tarkasteltuna yleisölähtöiset sisällöt eivät välttämättä ole puhtaasti faktapohjaisia, neutraaleja tai ajankohtaisia uutisjuttuja. Kansanjournalismin luonne on erilainen kuin perinteisen journalismin: sen juttutyypit, tiedonkeruutavat, säännöt ja normit voivat toimia hyvin eri periaattein, mihin olemme tottuneet perinteisen journalismin parissa. Lisäksi kansanjournalismi mielletään usein vähemmistöryhmien sisällöntuotannoksi ja voi olla prosessinomaista toimintaa, joka usein syttyy ja sammuu tarpeen mukaan.

Kansalaismedian käsite pohjautuu aiempiin määritelmiin ja on osin niiden yhdistelmä, jotta kansalaisten sisällöntuotantoa perinteisemmissäkin viestimissä voisi kuvailla kattavammin. Määritelmä on ”työnimi”, jota käytän gradussani.

Suurin osa nykyisen kansalaislähtöisten sisältöjen tutkimuksesta on keskittynyt internetiin. Korostan kuitenkin ajattelevani, että kansalaisreportterin rooli, motiivit ja kansalaismedian anti perinteiselle journalismille ovat siirrettävissä myös muihin, perinteisempiin joukkoviestimiin, joissa tavalliset kansalaiset toimivat sisällöntuottajina. Myös LähiTV-projektista (www.lahi.tv) saadut kokemukset ja loppuhaastattelun tulokset tukevat tätä päätelmää (ks. luku 6 ja 7).

2.2.2 Kansalaismedia vs. muut määritelmät

Miten kansalaismedia sitten eroaa perinteisestä, vaihtoehto- ja sosiaalisesta mediasta? Ensin on syytä määritellä hieman tarkemmin, mitä journalismilla tarkoitetaan. Kuneliuksen (2003, 21–24) mukaan journalismi on ajankohtaista ja faktapohjaista eli neutraalia ja objektiivista tosiasioiden kerrontaa. Journalismi pyrkii olemaan edustavaa ja itsenäistä. Sen tarkoitus on palvella joukkoviestinten välityksellä mahdollisimman suurta vastaanottajajoukkoa eikä sen sisältöihin voi ulkopuolinen vaikuttaa. Journalismiksi kutsutaan myös toimituksissa tehtävää työtä. Journalistin tehtäväksi määritellään erityisesti todellisen ja olennaisen tiedon välitys. Myös yhteiskunnallinen vastuu ja kriittinen tarkkailu, sananvapauden sekä julkisen keskustelun edistäminen luetellaan journalismin ja journalistin tehtäviksi. (Kuutti 1994, 34–35.)

Valtajournalismiin verratessa juttujen tekijöinä eivät ole toimittajat tai journalistit, vaan kansalaiset itse. Kansalaismedian sisältöjä tehdessään ”taviksista” tulee aktiivisia sisällöntuottajia passiivisten vastaanottajien sijaan. Hyvänä esimerkkinä voi pitää Mansetorin kaupunginosakirjeenvaihtajia tai LähiTV:n kansalaisreporttereita. He voivat nostaa julkisuuteen myös median vähäpätöisiksi luokittelemia juttuaiheita. Kansalaismedian sisällöt syntyvät tiedonvälittämisen lisäksi tarpeesta omakohtaisten, subjektiivisten kokemusten jakamiseen tai itseilmaisuun. Jutut kertovat yleensä lähipiiriä koskettavista asioista esimerkiksi oman kaupunginosan kaavoituksesta tai harrastusmahdollisuuksista. Kansalaismedia on perinteistä journalismia vuorovaikutteisempaa, ei yhdensuuntaista viestintää. Tekijät haluavat oppia ja saada palautetta.

Suhteessa vaihtoehtojournalismiin kehittelemäni kansalaismedian käsite ei ole niin rajattu tai marginaalinen ilmiö. Se ei myöskään ole täysi vastakohta valtajournalismille, kuten jo pelkkä vaihtoehtomedian käsite antaa ymmärtää.

Eniten kansalaismedia muistuttaa sosiaalista tai vertaismediaa. Se ei kuitenkaan ole niin laaja käsite kuin ed. määritelmät. Kansalaismediaan ei kuulu netin puhtaasti viihteelliset pelit, taide tai keskustelupalstat, vaan kansalaismedian sisällöt muistuttavat enemmän perinteisiä journalismin juttutyyppejä. Sosiaalinen media ei ole siis puhtaasti kansalaismediaa, vaan mahdollistaa kansalaismedian ilmentymisen sen puitteissa. Kansalaismedia ei rajaudu pelkästään nettiin, vaan toimii myös kuvattuina videopätkinä televisiokanavilla tai lehtijuttuina.

Selvyyden vuoksi on hyvä vielä tehdä ero kansalaismedian ja -journalismin välille. Kansalaisjournalismi lähtee ajatuksesta, että politiikka ja kansalaiset ovat erkaantuneet toisistaan. Se pohjautuu osallistuvan demokratian ideaan, jonka mukaan kansalaisten pitäisi pystyä osallistumaan ja keskustelemaan paikallisista päätöksentekoprosesseista jo alkuvaiheessa, muillakin tavoin kuin pelkästään äänestämällä. (Heikkilä & Kunelius 2000, 10–11.)

Kansalaismedia tuottaa aktiivisia ja osallistuvia kansalaisia julkisuuteen ja mediaan. (Schaffer 2005.) Myös kansalaisjournalismi pyrkii rohkaisemaan kansalaisia osallistumaan julkisuuteen, mutta valta säilyy silti toimittajilla itsellään. He ohjaavat keskustelua valitessaan aiheet ja osallistujat. (Bowman & Willis 2003, 9.) Kansalaismedian erottaakin parhaiten kansalaisjournalismista se, että tämä valta valita ja nostaa aiheita julkisuuteen on kansalaisilla itsellään.

Osa kansalaisista kokee, että kansalaisjournalismi käsittelee liian laajoja aiheita, ja päivittäisten asioiden käsittelyn sijaan kiinnostuksen kohteena ovat esimerkiksi rikollisuus tai politiikka (Bowman & Willis 2003, 9). Kansalaismedian sisällöt taasen käsittelevät usein arkisia ja ihmisläheisiä asioita, joiden uutisarvo ei normaalisti ylittäisi uutiskynnystä

Kummassakin määritelmässä lähdetään siitä ajatuksesta, että osallistuminen laajentaa kansalaisten tietoisuutta omasta ympäristöstään ja saa ihmisiä aktivoitumaan, organisoitumaan sekä vaikuttamaan vallitseviin oloihin. Tarkoituksena on tukea kansalaisten käsitystä keskustelun kannattavuudesta (Merrill ym. 2001, 138). Kummatkin lähestymistavat rohkaisevat kansalaisia

keskusteluun, joka luo perinteisen journalismin tilalle dynaamisia ja tasa-arvoisia tapoja juttujen teossa.

Nämä ”kansalaislähtöiset” näkökulmat eivät ajattele yleisöä massana, vaan kansalaisina, joiden on kansalaisjournalismin tai -median avulla mahdollisuus kasvattaa omaa kansallista tai sosiaalista pääomaansa.

2.3 Aktiiviset sisällöntuottajat

2.3.1 Kansalaisreportterit

Kansalaismedian ”uutisten” ja juttujen tuottajina ovat kansalaiset alusta loppuun asti itse. Passiivisen vastaanottajan sijaan heistä tulee aktiivisia sisällöntuottajia. Teknologian kehittyminen on johtanut siihen, että kuka tahansa voi osallistua mihin tahansa journalistisen prosessin osaan. Rooli voi vaihdella julkaisijasta tai sisällöntuottajasta, dokumentaristiin jne. (Bowman & Willis 2003, 38.)

Kansalaismedian sisällöntuottamisessa eivät perinteiselle journalismille ominaiset roolit tai säännöt päde. Lähettäjät ja vastaanottajat ovat siinä samaa ryhmää. Se ei ole luonteeltaan vain yhdensuuntaista viestintää tai kommunikointia, jossa yksi puhuu ja muut kuuntelevat. Ilmiö toimii alhaalta ylöspäin, käyttäjältä käyttäjälle, tekijältä tekijälle ja rohkaisee vuorovaikutukseen sekä keskusteluun. (emt, 10.)

Mansetori-sivuston (ks. tarkemmin www.mansetori.fi) kaupunginosakirjeenvaihtajat toimivat hyvänä esimerkkinä kansalaisreporttereista. Tätä Mansemedia-verkkolehden kirjoittanutta 12 hengen joukkoa voi kuvata ennen kaikkea heterogeeniseksi ryhmäksi, joka osallistui lehden tekemiseen vapaaehtoisesti ja omien mahdolluuksiensa mukaan. He kokivat toimintansa merkitykselliseksi ja kansalaisreportterin roolin vastuulliseksi tehtäväksi. (Martikainen 2004, 96–97, 112.)

Mansetori tarjosi halukkaille kansalaisille opetusta sisällön tekemiseen, valokuvaamiseen ja kielenhuoltoon. Monelle kansalaisreportterin rooli on ennen kaikkea aktiivista toimintaa, joka voi myöhemmin tarjota uusien taitojen ja oppien lisäksi uramahdollisuuksia, uusia näkökulmia, suhteita

sekä mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan. Sisällöntuotanto on monesti vahvasti yhteisöllistä ja sosiaalista toimintaa, jossa jutut syntyvät vuorovaikutuksessa muiden osallistujien kanssa.

Kansalaismedia tarjoaa myös hyvän mahdollisuuden niille yhteisöille, jotka eivät saisi välttämättä ääntään kuuluville muuten. Verkkolehden tekemiseen osallistuivat esimerkiksi ulkomaalais- ja romaniyhteisöt. Mäkinen (2006, 120–121) puhuu voimistumisesta (empowerment) kuvatessaan sitä prosessia, mitä yhteisöille Mansetorin puitteissa tapahtui. Kansalaisreporttereina toimiessaan yhteisön jäsenet oppivat uusia tapoja osallistua, vaikuttaa ja ilmaista itseään.

2.3.2 Omakohtaisia kokemuksia ja journalismia

Kansalaisten tuottamat sisällöt tuovat julkisuuteen täysin uudenlaisia näkemyksiä ja antavat enemmän mahdollisuuksia valita. Kansalaisreporttereiden tuottamat jutut ovat usein sekoitus uutisia sekä subjektiivista tietoa ja pyrkivät tarjoamaan valtamedian yksipuolisten sisältöjen rinnalle ja vastapainoksi omakohtaisia kokemuksia sekä elämyksiä.

Ihminen on sosiaalinen olento, joka maailman koko ajan muuttuessa hakee erilaisia mielipiteitä ja näkökulmia tehdäkseen sitä ymmärrettäväksi. Yhä useammin ihmiset hakevat tietoa innokkaasti myös valtamedian ulkopuolelta. (Bowman & Willis 2003, 17.) He kokevat, että valtamedia ei enää puhuttele heitä tai kirjoita heidän arkisista huolenaiheistaan tai kiinnostuksen kohteistaan. (Schaffer 2005.) Ihmiset tuntuvat kaipaavan yhä enemmän subjektiivista tietoa ja kokemuksia objektiivisen informaation rinnalle. Arkipäiväisten ja pienten asioiden katoaminen median päivälstoilta, kansalaisten pienentynyt rooli median lähteenä ja aktiivisina toimijoina ovat Lintulahden (2006, 42) mukaan kansalaismedian nousua ja sisältöä selittäviä tekijöitä.

Kansalaisreportterit raportoivat, analysoivat, keräävät ja levittävät tietoa pääosin omakohtaisista kokemuksistaan, mutta saavat aikaan paljon myös tuoreita, uusia näkökulmia sekä skuuppiin verrattavaa tietoa. Myös Mansemedian kaupunginosakirjeenvaihtajien aihekirjo oli laaja ja vaihteli paikallisista tapahtumauutisista kolumneihin ja kuvareportaaseihin. Pääsääntöisesti jutut koskivat kirjoittajan lähipiiriä tai -aluetta eli tietoa, jonka kirjoittaja halusi jakaa muiden kanssa: positiivisia, ajankohtaisia ja keskustelua herättäviä aiheita. Jutut kirjoitettiin persoonallisesti, omannäköisiksi ja ne toivat valtamediaan uusia ääniä ja näkökulmia. Uudenlaiset tavat kirjoittaa saattoivat esimerkiksi rohkeasti sekoittaa eri juttutyyppejä keskenään. (Martikainen 2004, 101–104.)

Kaiken kaikkiaan kansalaismedia rohkaisee ihmisiä luovuuteen ja mielikuvitukseen, luo uudenlaisen tavan havainnoida ja järkeistää maailmaa. Toisin sanoen se hoivaa jokapäiväistä elämää lataamalla siihen merkityksellisiä kokemuksia ja käytäntöjä. (Rodriguez 2001.)

2.3.3 Sisällöntuotantoon motivoi yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus

Yleisölähtöinen sisällöntuotanto toimii kahdella tasolla: teknisellä ja ideologisella. Kurjen (2000, 144) mukaan tekijälle ei riitä pelkkä tieto siitä, miten juttuja tehdään, vaan hänen on myös tiedettävä syy, jotta voi kokea toimintansa hyödylliseksi ja motivoivaksi.

Kansalaismedia ja siihen osallistuminen auttavat kansalaisia luomaan, kasvattamaan ja uudistamaan sosiaalista pääomaansa (Bowman & Willis 2003, 38). Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan niitä sosiaalisen luottamuksen, sääntöjen, normien ja sosiaalisten verkostojen kokonaisuutta, jota ihmiset voivat käyttää apunaan ongelmien ratkaisussa (Sirianni & Friedland 2001, 13). Usein sisältöjen tuottamisen pääsyy ei olekaan informaation välittäminen, vaan sen syyt löytyvät juuri sosiaalisesta verkostosta. Myös tarve itseilmaisuuksiin tai tunne kuulumisesta johonkin ryhmään, itsetunnon nostaminen, tunnustus ja uusien taitojen oppiminen motivoivat ihmisiä tuottamaan ja jakamaan keräämäänsä tietoa (Bowman & Willis 2003, 38).

Kansalaisten tuottamien sisältöjen ei ole tarkoitus puhutella maailmanlaajuisia yleisöjä, vaan paikallisuudesta on tullut yhä tärkeämpi osa kansalaismediaa. Paikallisessa yhteisössä kansalaiset voivat kertoa asioista, joiden puolesta halutaan yhdessä organisoitua ja toimia. (Rodriguez 2001, 154, 158.) Paikallisuus ja osallistuminen ovat sisällöntuottajia vahvasti motivoivia tekijöitä. Kun media ei ole kuunnellut tai antanut kansalaisten osallistua, he ovat aktivoituneet ja luoneet omat tapansa keskustella paikallisista sekä ”ihmisten kokoisista” asioista omin sanoin. (Lintulahti 2006, 43.)

Motivoiva tekijä on usein myös yhteisöllinen. Mansetorin kirjeenvaihtajat kokivat yhteiset kokoontumiset, uudet sosiaaliset suhteet ja yhdessä tekemisen tärkeäksi ja toimintaa motivoivaksi. Kansalaisreportterina toimiminen auttoi samalla kiinnittymään tiiviimmin omaan asuinympäristöön: juttuja kirjoitettiin oman kaupunginosan edustajana. (Martikainen 2004, 118–119.)

Ihmiset haluavat luoda yhteyksiä samoin ajattelevien yhteisön jäsenten kanssa, koska asia sitten intohimoa, uskontoa, harrastuksia tai elämäntyyliä. Monesti tietynlaisen aseman, palautteen tai maineen saavuttaminen tietyssä yhteisössä motivoi osallistumista.

Netissä jokaisella käyttäjällä on mahdollisuus kommentoida toisen käyttäjän tekstiä, kuvia tai videoita. Blogeille, wikeille ja videoille onkin yhteistä se, että niiden toimittamiseen liittyy halu tuntee kuuluvansa tiettyyn yhteisöön ja toimia tässä yhteisössä vuorovaikutteisesti. Tunne yhteisöön kuulumisesta on jokaisen perustarve ja luo turvallisuutta.

Yhteisöstä puhuttaessa tarkoitetaan ihmisryhmää, jonka jäsenet ovat vuorovaikutussuhteessa keskenään ja joita yhdistää esimerkiksi yhteinen päämäärä, aate tai muu tarkoitus. Se voi olla myös alueeseen rajoittuva tai löyhästi määritelty, kuten netin käyttäjät. Ryhmään kuuluminen on aina vapaaehtoista toimintaa.

Yhteisöstä puhutaan Lehtosen (1990, 17, 30) mukaan silloin, kun tarkoitetaan ihmisiä, jotka elävät, asuvat tai toimivat yhdessä tai ajattelevat tietyistä asioista esimerkiksi uskonnosta samalla tavalla. Ideaaliyhteisö muodostaa aktiivisen ja vuorovaikutteisen toimintajärjestelmän, jossa ihmiset toimivat vapaaehtoisesti ja tasa-arvoisesti.

Yhteisöllisyys voidaan jakaa toiminnalliseen ja symboliseen. Symbolinen yhteisyys syntyy tietoisuuden tasolla ja se vahvistaa erityisesti ryhmäidentiteettiä. Se syntyy yhteisistä kokemuksista, tunteista ja uskomuksista. Esimerkiksi samanlainen poliittinen kanta, uskonto, maailmankatsomus tai mielipide voi yhdistää ihmisiä ja synnyttää symbolista yhteisyyttä sekä voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta. Voimakkaan vaikutuksensa ansiosta tämä yhteisyyden muoto voi toimia ideologiana yhteiskunnan perinteisten arvojen ja normien sijaan. (emt, 23.)

Toiminnallinen yhteisyys syntyy ja kehittyy vuorovaikutuksen seurauksena. Ryhmäidentiteetti syntyy silloin toiminnan kautta. Tämän yhteisöllisyyden muodon seurauksena syntyy yhteisöjä, joiden vuorovaikutus on pysyvää ja välitöntä. Saman toiminnan seurauksena rakentuvat myös jäseniä ohjaavat säännöt, arvot ja normit sekä jäsenten ja ei-jäsenten välisten suhteiden säännöt. (emt 24–25.)

Viestintä luo omanlaisiaan yhteisöjä. Perinteiset joukkoviestimet ovat luoneet niin todellisia kuin kuvitteellisia yhteisöjä, mutta netti ja interaktiivinen digitelevisio luovat lisäksi virtuaaliyhteisöjä ja

uusyhteisöllisyyttä. (Kangaspunta 2006, 123.) Virtuaaliyhteisö syntyy netissä, irti ajasta ja paikasta, jossa yhteisön syntymistä ohjaavat yleensä samat kiinnostuksen kohteet. Virtuaaliyhteisöt ovat löyhiä ja avoimia liittymiä, joihin pääsy ei ole niin vaikeaa kuin todellisiin yhteisöihin. (McQuail 2000, 132–133.) Uusyhteisöllisyys on pakotonta, löyhää yhteisöllisyyttä, johon voi osallistua ja josta voi irtautua helposti. Uusyhteisöllisyydellä viitataan myös sellaiseen kansalaistoiminnan ja omaehtoisen yhteisöllisyyden muotoon, joka syttyy ja sammuu tarpeen mukaan. Sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi kansalaisliikettä, joka kokoontuu yhteen ja toimii puolustaakseen itselleen tärkeäksi kokemaansa asiaa. Kun tavoite on saavutettu, liike katoaa yhtä nopeasti kuin se on syntynytkin.

2.4 Kohti avoimempaa journalismia

2.4.1 Kansalaislähtöisen sisällön anti ja haasteet

Teknologian kehittymisen ja internetin myötä mediasta on tulossa yhä demokraattisempi. Ennen lehden perustamiseen tarvittiin suuria summia rahaa, mutta nyt jokaisella on parempi mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ilman suuria kustannuksia. Demokratisoitunut media horjuttaa joukkoviestinten etuoikeutettua asemaa ja yksinoikeutta toimia uutisten välittäjänä. (Bowman & Willis 2003, 8.) Samalla se asettaa uudenlaisia haasteita medialle ja sen sisällöille.

Sirkkunen (2006a, 51, 56) kuitenkin korostaa, että meneillään oleva muutos on uudenlainen kansalaislähtöinen tuotantotapa. Sisällöt edustavat mediakentän kehitystä, eivät perinteisen journalismin loppua. On myös hyvä muistaa, ettei kansalaislähtöinen sisällöntuotanto ole hyvistä ja tasa-arvoisista aikeistaan huolimatta arvovapaata kansalaisjulkisuutta. Myös siellä tekniset tiedot, taidot ja mahdollisuudet ovat rajattuja.

Viestimistä on tullut voittoa tavoittelevia yrityksiä. Tämän päämäärän ja toimintaa ohjaavan tekijän rinnalla perinteiset journalistiset arvot ovat vaarassa. Kansalaisten sisältöjä puolustellaankin usein sillä, että ne vaalivat muun muassa keskustelua ja tasa-arvoa tuottavuuden sijaan. (Bowman & Willis 2003, 12–13.) Kaiken kaikkiaan journalismin katsotaan joutuneen erilleen sen demokratiaa tukevasta tehtävästä ja viestimet ovat unohtaneet yhteiskunnallisen vastuunsa. Taloudellinen ajattelu toimitusprosesseissa on uhka vakavasti otettavalle journalismille ja yleisön luottamukselle. (Gillmore 2004, xv.)

Samalla media on lakannut kirjoittamasta pienistä arkisista asioista, jotka kuitenkin loppujen lopuksi näyttäisivät olevan niitä juttuja, joita yleisö haluaa lukea ja joiden lähteinä se haluaa toimia (Lintulahti 2006, 42–43).

Mitä kansalaisten tuottamilla sisällöillä sitten voisi olla annettavanaan perinteiselle journalismille? Muutoksen vaikutuksista on esitetty kommentteja puolesta ja vastaan. Toiset puhuvat perinteisen journalismin lopusta, ja toiset pitävät sitä prosessina, jonka avulla journalismista voidaan kehittää entistä parempaa. Perimmäiset kysymykset koskevat ammattitaitoa, amatööriyttä, faktoja ja subjektiivista tietoa.

Meneillään olevan muutoksen toivotaan muokkaavan journalismia keskustelevampaan, vuorovaikutteisempaan, osallistumista korostavampaan, avoimempaan ja läpinäkyvämpään suuntaan. Uudistuksen kohteena ovat jutun tekemistä ohjaavat käytännöt, perinteet sekä ajattelutavat. (Lintulahti 2006, 47–48.)

2.4.2 Kohti moniäänisempää julkisuutta

Netin huima kehitys on johtanut siihen, että mediaryitykset ovat saaneet teknologian ja muiden kilpailijoiden lisäksi haastajakseen yleisön, jota sen on tarkoitus väsymättä palvella. Uudenlainen yleisölähtöinen sisällöntuotanto ei kuitenkaan välttämättä ole uhka, vaan voi parhaimmassa tapauksessa tarjota keinoja, miten journalismista ja perinteisistä jutuntekotavoista saadaan kehitettyä parempaa, monipuolisempaa ja puhuttelevampaa uutisointia. (Bowman & Willis 2003, 7, 13.)

Gillmoren (2004, xiii) mukaan kansalaislähtöiset sisällöt eivät vavisuta journalistien vakiintunutta asemaa portinvartijana, mutta kyvystä muokata laajempaa keskustelua tulee yhtä tärkeä taito kuin tiedon keräämisestä, muokkaamisesta ja raportoinnista laajalle yleisölle. Tulevaisuuden uutistuotanto onkin enemmän keskustelua kuin yksisuuntaista, ylhäältä alas -suuntautuvaa toimintaa.

Muutoksen ei tarvitse olla vallankumouksellista, vaan paremminkin se voi tapahtua yhteistyössä yleisön kanssa. Paremmat uutisoinnin ja raportoinnin lisäksi yleisön jäsenet saavat tunteen, että media huomioi myös heitä, tavallisia lukijoita ja kuulijoita, jotka ovat aiemmin tottuneet yksisuuntaiseen viestintään ja passiivisen vastaanottajan rooliin. Kansalaisten sisällöntuotannon

avulla media myös pystyy luomaan entistä lojaalimman ja luotettavan suhteen yleisöönsä. Kun journalistisista prosesseista ja tuotteista tehdään avoimempia, yleisö oppii paremmin ymmärtämään niitä. Yhteistyö ja keskustelu yleisön kanssa tuottavat merkityksellisiä ja muistettavia kokemuksia, jotka aktivoivat ihmisiä toimimaan myös omassa elämässään ja takaa myös seuraavan sukupolven kiinnostuksen. (Bowman & Willis 2003, 53–54.)

2.4.3 Miten erottaa fakta fiktiosta?

Yleisöltä vaaditaan muutoksen keskellä entistä enemmän medialukutaitoa ja kritiikkiä. Usein tiedon ja mielipiteen erottaminen toisistaan voi olla yleisölähtöisten sisältöjen parissa vaikeaa. Perinteisen journalismin edustajat pitävät yleisöä kykenemättömänä kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun. Journalismin sääntöjä ja normeja pidetään laadukkaan ja luotettavan uutisoinnin mittarina ja edellytyksenä. Ammattitoimittajat suhtautuvat kansalaisreporttereihin skeptisesti, sillä heitä säännöt eivät sido. (Schaffer 2005; McBride 2006; Lintulahti 2005.) Toisaalta juuri nuo hitaat ja vakiintuneet käytännöt tuntuvat kiihdyttävän kansalaisten intoa toimia reporttereina ja aktiivisina todellisuuden havainnoijina. Lintulahden (2006, 41) näkemyksen mukaan kansalaislähtöisten sisältöjen suosiota ei voi kuitenkaan pitää merkinä journalismin epäonnistumisesta, vaan paremminkin osoituksena siitä, että se hoitaa työnsä liian hyvin.

Kansalaisreportterit toimivat julkisuudessa pitkälti omien sääntöjensä ja mielenkiinnonkohteidensa ohjaamina. Kansalaisjulkisuuteen syntyy tietoa omakohtaisista kokemuksista ja sitä pidetään jopa joidenkin sisältöjen vaatimuksena. Ammatillaiset pitävät kansalaisten amatöörimäistä ja subjektiivista sisällöntuotantoa usein väheksyttävänä ja arvottomana. (Bowman & Willis 2003, 41.)

Kansalaisilla on kuitenkin omat keinonsa, miten se erottaa oikean ja väärän tiedon toisistaan. Netissä väärä tai epäoleellinen tieto hautautuu hyvin nopeasti, kun taas oikeaan ja relevanttiin tietoon viitataan ja palataan yhä uudelleen. Bowmanin ja Willisin (emt, 12) mukaan netissä on syntynyt uudenlainen mediaekosysteemi, joka järjestelee ja jäsentelee tietoa.

”Tämä verkon tietoa jäsentävä ja arvottava luonne on tullut mahdolliseksi teknologisen kehityksen ansiosta. Muun muassa blogit, blogien kommentit ja hyperlinkit, Googlen Page Rank -tekniikka, XML-syndikointi sekä Technorati ja muut vastaavat blogien auktoriteettiasemaa mittaavat palvelut ovat luoneet uudenlaisen mediaekosysteemin, joka filletteröi, editoi, järjestää, arvottaa ja erottaa tärkeän ja oleellisen tiedon merkityksettömästä massasta.” (Lintulahti 2005)

Tästä käy hyvin ilmi, että sisällöntuottaminen tai todellisuuden havainnointi koetaan kansalaistasolla merkittäväksi ja vastuulliseksi toiminnaksi. Perinteinen media editoi jutun aina ennen sen levittämistä laajemmalle yleisölle. Internetissä prosessi tapahtuu juuri päinvastoin: yleisö arvottaa, analysoi, tarkistaa ja suodattaa jutun vasta julkaisemisen jälkeen ja näin se toimii itse itsensä tarkkailijana. Sopimattomasti käyttäytyvät tai perätöntä tietoa jakavat osallistujat suljetaan hyvin äkkiä yhteisön ulkopuolelle. Tämän yhteisöllisen toimintatavan kautta julkisuuteen syntyy jopa tarkempia näkökulmia sekä juttuja, mitä valtamedia pystyisi yleisölleen tarjoamaan. (Lintulahti 2006, 43–47.)

3 KANSALAISLÄHTÖINEN TELEVISIOTUOTANTO

3.1. Tuotantoa meillä ja maailmalla

Kansalais- tai yhteisölähtöinen sisällöntuotanto televisiokanaville on tuttu ilmiö ympäri maailmaa ja sellaisiksi luokitellaan 700 kanavaa, jotka toimivat yhteensä 21 eri maassa (www.openchannel.se/cat). Suomessa näitä kanavia on neljä ja yhteisöllinen ohjelmatuotanto keskittyy suomenruotsalaisille kanaville. Kanavatilaa tai lähetyresursseja ei ole liiemmin saatavilla kansalaisten tai yhdistysten vapaaseen käyttöön. Suomenruotsalaiset ja ideaa toteuttavat kanavat kuuluvat Förbundet Finlandssvensk lokal-TV r.f -liittoon (<http://www.lokalTV.org>), joka perustettiin vuonna 1993. Kanavat toimivat pääsääntöisesti vapaaehtoisvoimin ja niitä rahoitetaan kunnallisten avustusten, mainostulojen ja vapaaehtoisten katselumaksujen avulla. Tulevaisuus on kuitenkin näillä kanavilla epävarmaa: vapaaehtoisten ikääntyessä on nopeasti löydettävä uusia innokkaita tekijöitä, jotta toiminta jatkuisi. (Sirkkunen 2004, 27–28.) Kansalaislähtöinen televisiotuotanto on yleistä niin Yhdysvalloissa, Japanissa ja jopa Pohjoismaissa, mutta vielä aika tuntematon ilmiö meillä.

3.1.1 Yhdysvallat ja public access -periaate

Yhdysvalloissa public access -periaate pyrkii takaamaan kansalaisten pääsyn julkisuuteen. Sen tarkoitus on rohkaista kansalaisia osallistumaan ja esittämään mielipiteitään. Toiminta on yleistä ainakin ei-kaupallisilla kanavilla. Periaate on määritelty lailla ja sen velvoittamana kaapelitelevisioiden tulee varata ainakin yksi kanava kansalaisia varten. Kanavan henkilökunta tarjoaa ohjausta ja välineistöä kansalaisille, jotka voivat tuottaa sisältöä julkisuuteen ilman kustannuksia, sananvapauden ja demokratian nimeen. Kanaville tulee olla vapaa pääsy (public access) ja ne rinnastetaan muihin julkisiin tiloihin: katuihin, teihin, puistoihin jne. (Hederström 2004, 239–240.)

Käytäntö sai alkunsa Sloanin komission suosituksesta jo vuonna 1971. Sen jälkeen periaatetta muotoiltiin tarkemmin. Vuonna 1984 uusi laki velvoitti, että tavallisten kansalaisten lisäksi myös kouluilla ja paikallishallinnolla tulisi olla pääsy kanavalle (public, educational ja governmental access eli PEG). (emt.)

Kanavilla saavat äänensä kuuluville niin kansalaiset kuin erilaiset järjestöt ja yhteisöt kuten uskonnolliset ryhmät, vähemmistöt, koulut ja valtion eri viranomaiset. Yhdysvaltojen PEG-kanavat nojaavat vapaaehtoisuuteen, mutta jotkut kanavat ovat palkanneet myös työvoimaa. (emt.)

Kanavien on maksettava kunnille toimilupamaksuja rakentaessaan kaapeliverkkoa alueen maaperään. Lupamaksut ja kunnan tekijöilleen jakamat avustukset ovat taanneet kanavien jatkumisen. Toiminta on erityisen tärkeää paikalliselle identiteetille ja keskustelulle. Se tukee kansalaisten arkea, osallistumista, vaikuttamista ja voimistaa paikallisia yhteisöjä. (emt.)

3.1.2 Pohjoismaat

Myös Pohjoismaat ovat panostaneet public acces -periaatteella toimivaan, kansalaisten osallistumista ja pääsyä julkisuuteen tukevaan paikallisteleviotoimintaan. Kansalaiset voivat tehdä omia ohjelmiaan paikallisteleviokanaville Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa.

Ruotsissa paikallista televiotoimintaa on ollut 1980-luvulta lähtien. Valtakunnallisia kanavia on kolme: SVT1, SVT2 ja TV4. Ruotsin valtakunnallisilla kanavilla ei esitetä paikallista ohjelmaa, mutta alueellisia uutislähetystyksiä kyllä. Paikallisteleviokanavat toimivat ainoastaan kaapeliverkossa, joka löytyy noin vajaasta 2 miljoonasta kotitaloudesta. (Hederström 2004, 84–85.)

Paikalliskanavia on yhteensä sata ja vain yhdeksän niistä toimii kaupallisin periaattein. On huomioitava, että Pohjoismaissa mainonta on hyväksytty myös ei-kaupallisen televiotoiminnan rahoituslähteeksi. Osaa paikallisteleviokanavista kuvataan ns. Öppna kanaler -nimikkeellä. Ensimmäiset ”avoimet kanavat” aloittivat Ruotsissa jo 1990-luvun alussa: Tukholman avoin kanava aloitti vuonna 1993 ja Göteborgin vuotta myöhemmin. (emt, 85–90.)

Sisältöjä kanaville tuottavat erilaiset yhteisöt. Tukholman avoimeen kanavaan kuuluu yhteensä 60 tahoa, jotka maksavat vuosimaksua ja näin saavat oikeuden lähettää omia ohjelmiaan kanavalla. Kanava lähetti vuoden 2004 kesäkuussa ohjelmaa yhteensä 73 tuntia viikossa. (emt.)

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige on liitto, joka ajaa aktiivisesti avoimien kanavien asiaa hankkimalla tukea, yhteistyötä ja koulutusta järjestämällä. Kiinnostus uusien kanavien perustamiseen on kasvanut. Avoimien kanavien tarjontaa on kuvattu amatöörien tekemäksi ohjelmistoksi, joka tarjoaa sydämellä tehtyä materiaalia valtakunnallisten kanavien vastapainoksi.

Paikalliselle ohjelmistolle tuntuu olevan tilausta myös tulevaisuudessa vahvistamaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa paikallisessa julkisuudessa. (emt.)

Tanskassa televisiojärjestelmä jakautuu valtakunnalliseen, alueelliseen ja paikalliseen tasoon. Ensimmäiset paikallistelevisiot aloittivat lähetyksensä jo 1970-luvun lopulla. Paikallistelevisioiden rahoitusmallit jakautuvat Tanskassakin kaupalliseen ja ei-kaupalliseen. Merkittävää on, että ne saavat säännöllistä tukea valtiolta. Valtakunnallisella tasolla toimivat DR sekä julkisomisteinen ja mainosrahoitteinen TV2/Danmark. Toisella tasolla toimii kahdeksan TV2/Danmarkin alueellista televisiota. Paikallistason määrittely onkin hankalampaa ja vaikeaselkoista. Tanskasta löytyy laaja skaala erilaisia paikallistelevisiotoimintamalleja valtiollista ohjelmaa lähettävistä kanavista hyvin pieniin kanaviin, joita kutsutaan nimellä ”idéburen tv” tai ”gräsrotstv”. (emt, 224.)

Norjassa toimii 24 paikallistelevisiota kaupallisin periaattein. Kullekin alueelle myönnetään vain yksi toimilupa, aina seitsemäksi vuodeksi kerrallaan. Lupia myönnetään myös yliopistoille, korkeakouluille ja oppilaitoksille opetusohjelman lähettämiseen. Erikoistapauksissa kunnat ja kunnalliset elimet voivat saada luvan tiedotuskanavalle. (emt, 228.)

Norjassa aatteelliset yhdistykset ja järjestöt saavat käyttää julkisen palvelun NRK2-kanavaa omien ohjelmiansa lähettämiseen. Ensimmäisen norjalaisen Public access -kanavan on tarkoitus aloittaa digitaalisen television startatessa ensi vuonna. Kanava perustuu Åpen kanal -malliin (avoin kanava), joka antaa jokaiselle mahdollisuuden osallistua tv-mediaan. (emt, 229–230.)

Avoimen kanavaa voi kuvata valtakunnalliseksi, välitysvolliseksi (must-carry status) ja ei-kaupalliseksi kanavaksi. Tähän asti koelähetyksiä on tehty netissä ja sateliitti-tv:ssä. Kyseessä ei ole varsinainen televisioyhtiö, vaan videotuottajien intressiyhtiö. Kanavan on tarkoitus tehdä läheistä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa, jolloin kulut voidaan pitää matalalla. Avoimen kanavan jäsenet tulevat muun muassa elokuva-alalta, mediapajoista sekä aatteellisista ja kulttuurillisista järjestöistä. (emt.)

3.1.3 Euroopan anti kansalaisille

Yhteisön median (community media) tavoite on julkaista yhteisön jäsenten kannalta olennaista tietoa, rohkaista jäsenet mukaan viestintään ja voimistaa yhteisöä. Julkaisukanavana voi olla niin paikallinen radio, televisio, lehti tai netti. Yhteisön media välittää pääosin paikallista sisältöä

amatöörivoimin. Käsite liitetään usein nimenomaan vähemmistö- tai siirtolaisryhmien tavaksi tuottaa sisältöä. (Jankowski 2002, 7–8.)

Moni Eurooppalainen ei-kaupallinen televisiokanava toimii yhteisötelevisiion (community-tv) tapaan. Community-tv:n toimintatavat vaihtelevat, mutta perusideana on, että kanavat lisäävät kansalaisten osallistumista ja pääsyä paikallisjulkisuuteen. Euroopassa useat yhteisötelevisiot ovat alun perin luotu etnisiä ja vähemmistöryhmiä varten.

Yhteisötelevisio eroaa muista kanavista kolmen pääpiirteen suhteen. Se on ensinnäkin kansalaistelevisio, jossa kansalaisilla on mahdollisuus saada kalustoa käyttöönsä tuottaakseen ohjelmaa kanavan käyttöön. Kanava voi lähettää myös julkisen vallan tai koulujen ohjelmia. Toiseksi yhteisötelevisio on paikallistelevisio, jonka ohjelmiston kriteerinä on synnyttää ja lähettää paikallista ohjelmaa. Kolmanneksi yhteisötelevisio toimii ei-kaupallisesti. (Kangaspunta 2003, 155.)

Kangaspunta (emt. 151) on luokitellut yhdistäviä ja erottavia piirteitä, joiden avulla on mahdollista saada käsitys siitä, mitä toimintatapoja yhteisötelevisioon yleensä liitetään. Suurin ero eurooppalaisen ja yhdysvaltalaisen yhteisötelevisiion välillä on se, että Euroopassa valtio tukee toimintaa, kun taas Yhdysvalloissa kaapeliyhtiöiden lisensseissä vaaditaan yhteisötelevisiota. Julkisen palvelun television roolia voi pitää myös peruserona mannerten välillä: Euroopassa sillä on erityisen vahva rooli.

Yhteisötelevisiokanavat omaavat piirteitä niin vaihtoehtojournalismista, kansalaisten mediasta kuin kansalaismediasta. Community-tv:ot toimivat usein vaihtoehto-, vähemmistö-, public access-, vasta-, kaapeli-, paikallis-, ei-kaupallisina, narrowcasting- tai intressitelevisiiona.

Yhteisötelevisiion toimiminen vaihtoehtona valtamedialle mahdollistaa kansalaisten pääsyn julkisuuteen ja edistää demokratiaa. Tämän lähestymistavan mukaan yhteisötelevisiota voidaan kutsua kansalaistelevisioksi eli kansalaiset toimivat itse aktiivisina sisällöntuottajina. Vaihtoehtoinen sisällöntuotanto kapinoi valtavirtamedian yksisuuntaisuutta vastaan. Tämän ajattelutavan mukaan julkisuuteen täytyy nostaa myös sellaisia aiheita, joista valtamedia ei ole syystä tai toisesta kiinnostunut ja näin ei tyydytä yleisön tarpeita. (emt, 152.)

Vähemmistötelevisio toimii usein vähemmistöjen, etenkin etnisten ja siirtolaisryhmien, viestimenä. Kanavien voi myös ajatella yhdistävän vähemmistöryhmiä sekä auttavan heitä vahvistamaan omaa kulttuuriaan ja identiteettiään. Vähemmistötelevisio tarjoaa äänitorven, jossa vähemmistöt ja yhteisöt saavat julkisuutta aiheille, jotka muuten saattaisivat jäädä valtamediassa huomiotta. (Jankowski ym. 1992; Kangaspunta 2003, 153–154.)

Public access -periaate esiteltiin jo aiemmin. Se kuvaa hyvin yhteisötelevisiön piirteitä etenkin Yhdysvalloissa. Maan kaapelitelevisiojärjestelmä sisältää melkein kaikkia yhteisötelevisiolle ominaisia toimintatapoja. Public access -kanavat ovat yleensä paikallisia ja ei-kaupallisia kanavia ja ne toimivat myös hyvänä esimerkkinä ruohonjuuritason journalismista. (emt, 155.)

Vastatelevisioksi kutsutaan yleisesti vastakulttuurista kumpuavien videoryhmien muodostamaa liikettä guerrilla-tv:tä. Vastatelevisiona toimiessaan yhteisötelevisiön tarkoituksena on toimia vaihtoehtona perinteiselle broadcasting-järjestelmälle. Se ei pyri kuitenkaan kumoamaan vanhaa, vaan paremminkin luomaan uutta. Samaan kategoriaan liitetään myös erilaiset toistoeditointiin perustuvat scratch-videot. (Eerikäinen 1993; 173.) Myös narrowcast-televisiota pidetään broadcastingia vastustavana ja vaihtoehtona toimivana yhteisötelevisiönä. Yleensä näin toimivat kanavat ovat erikoistuneita ja teemallisia kaapelitelevisiokanavia. (Hellman 1988, 3.)

Tyypillinen yhteisötelevisio toimii usein ei-kaupallisesti julkisyhteisön tai kaapeliyhtiön tukemana. Yhteisötelevisiot ovat usein myös alueellisia tai paikallisia kaapelitelevisioita. Ne ovat yleisin yhteisötelevisiön muoto ja loivat aikoinaan pohjan paikallisten yhteisötelevisioille. Myös erilaisia intressitelevisioita voi pitää jonkinasteisina löyhinä yhteisötelevisiöinä. Yleensä ne ovat keskittyneitä esim. tiettyyn elämäntapaan, urheiluun tms. ja pyrkivät kokoamaan yhteen samalla tavoin ajattelevia ryhmiä. (Kangaspunta 2003, 158.)

3.1.4 Japanin kansalaislähtöinen televisiotuotanto

Japanissa on satakunta yhteisötelevisiön tyyppisesti toimivaa kanavaa. Ne saavat rahoituksensa pääosin paikallisilta viranomaisilta. Kanavan ohjelmisto toteutetaan kokonaan amatöörivoimin. Tätä varten halukkaille tarjotaan koulutusta ja välineistöä ohjelman toteuttamiseksi. (Valaskivi 2004, 6–8.)

Näiden ”kylätelevisioiden” ohjelmatarjonta koostuu kansalaisten, yhteisöjen ja julkisen palvelun, kuten viranomaisten jne. tuottamista sisällöistä. Tuotanto on epävakaalla pohjalla ja täysin riippuvainen paikallisten asukkaiden aktiivisuudesta sekä viranomaisten ja maatalousministeriön tuista. (emt, 8–9.)

Kylätelevisioiden lisäksi Japanissa on public access -idean mukaan toimivia kanavia. Myös näiden kanavien ohjelmatuotanto nojaa amatöörien sisällöntuotantoon. Ohjelmaa kanaville tuottavat eri kansalaisjärjestöt, yhdistykset, seurakunnat, oppilaitokset jne. Ohjelmatarjonta koostuu muun muassa paikallisista tapahtumista, luennoista, koulujen juhlista, kunnanvaltuustojen kokouksista, konserteista. Kanavat eivät ole saavuttaneet ohjelmistollaan suurta suosiota. Ohjelmien laatua on pyritty parantamaan tarjoamalla sisällöntuottajille entistä enemmän koulutusta ohjelmien tekemiseen. (emt, 9.)

3.2 Saadaanko Suomeen koskaan moniäänisempää televisiota

3.2.1 Uusia ääniä eetterissä

Suomessa on neljä yhteisötelevisiota muistuttavaa kanavaa ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Terveyskanava-projekti (ks. mm. Kangaspunta 2003; Kangaspunta 2006) pyrki luomaan Suomeen ideaan perustuvaa ohjelmatoimintaa, mutta ei vielä menestynyt. Nähtäväksi jää voisiko tämäntyyppinen sisällöntuotanto kuitenkin jossakin vaiheessa rantautua myös pysyvämmiin Suomeen. Kangaspunnan (2006, 447) mukaan paikalliset kansalais- ja vähemmistötelevisiot voisivat istua meille paremmin kuin vaihtoehto- ja vastatelevisiot.

Digitaalisen television kautta mahdollisesti lisääntyvä kanavatila tarjoaisi periaatteessa enemmän tilaa yhteisöille, paikallisille tai muuten marginaalisille ohjelmakokeiluille. Uudentyyppinen sisällöntuotanto mahdollistaisi yhteisöjen ja kansalaisten näkökulman julkittomisen uudella tavalla ja tätä kautta heillä voisi olla mahdollisuus voimistua, kohottaa itsetuntoaan ja rohkaistua asemansa parantamiseen. (Kangaspunta & Huusko 2003.)

Tuotannossa tarvittavien laitteiden hinta alenee eikä teknisen infrastruktuurin rakentaminen ole enää kovin kallista. Sen sijaan lähetyskustannukset ovat vielä suhteellisen korkeat, eivätkä houkuttele uusia toimijoita. ArviD-projektin raportin mukaan laskua ympärivuorokautiselle

lähetykselle kertyy Digitan valtakunnallisessa verkossa miljoona euroa vuodessa. (Rissanen ym. 2004, 16.)

Televisiotoiminnan tulevaisuus näyttää ristiriitaiselta. Sirkkunen (2004, 22–25) toteutti kyselyn alan tulevaisuudesta ja sai vastauksen yhteensä 27 paikalliselta toimijalta. Kyselyyn osallistui myös neljä kaapelioperaattoria, jotka eivät ole mukana paikallisessa televisiotuotannossa. Vain puolet vastanneista uskoi, että digitalisoituminen synnyttää uusia kanavia. Suurin osa ei uskonut digitalisoitumisen vaikuttavan positiivisesti oman kanavan toimintaan. Viestintäteknologian halventumisen ja kehittymisen uskottiin kylläkin lisäävän vapaaehtoisesti tuotettujen sisältöjen määrää, mutta suurin osa vastanneista uskoi, että digitalisoituminen kiihdyttää paikallisten kanavien ketjuuntumista. Kyselyn tulokset viittaavat siihen, ettei ainakaan paikallistelevisiotoiminnalla uskota olevan kovinkaan suuria mahdollisuuksia tulevaisuudessa digitalisoitumisesta ja uusien kanavien syntymisestä huolimatta.

Paikallistelevisiotoimintaa Suomessa on ollut jo 1970-luvulta lähtien. Tällä hetkellä kanavia on yhteensä 37. Ne tuottavat omaa ohjelmaa suhteellisen säännöllisesti. Etenkin 1990-luvun vaikeuksien jälkeen vain 6 kanavaa on uskaltanut alalle.

3.2.2 Paikallistelevision ongelmat

Nopea vilkaisu näyttää, että paikallisten ohjelmien teko on kallista, alueelliset markkinat pieniä ja hajanaisia. Paikallisuus on monilla kanavilla supistunut pelkkiin ruutukehissä pyöriviin tiedotteisiin ja ilmoituksiin. Monet paikallistelevisiot ovat luovuttaneet ja lakkauttaneet toimintansa yhä kovenevassa kilpailussa. Vain harvat ja sisukkaat kanavat tulevat toimeen kohtalaisesti pienellä talousalueella. Erityisesti ruotsinkieliset paikalliskanavat ovat pitäneet pintansa ja toimivat hyvänä esimerkkinä, että myös pienet kanavat voivat tuottaa mielenkiintoista ja tärkeäksi koettua ohjelmistoa esimerkiksi vapaaehtoisvoimin. (Sirkkunen 2004, 31.)

Lähemmin tarkasteltuna paikallistelevisiotoiminta on kannattamatonta. Esimerkiksi kaupallisilla kanavilla vähintään 60 000 euron vuosittainen liikevaihto takaa työpaikan vain yhdelle kokopäiväiselle työntekijälle. TV Tampereen liikevaihto on ollut 800 000 euroa ja ei-kaupallisen När-TV:n 60 000 euroa vuodessa. Palkattujen työntekijöiden määrä vaihtelee kaupallisilla kanavilla. Turku TV:ssä työskentelee kymmenen palkattua kokopäiväistä työntekijää. Muutamilla suurimmilla ei-kaupallisilla kanavilla varaa vain yhteen palkattuun työntekijään. (emt, 23.)

Paikallisteleviokanavat voidaan tällä hetkellä jakaa rahoitusmalliensa perusteella kahteen luokkaan. Kaupallisella paikallisteleviolla tarkoitetaan omistajan, sponsorin tai mainostajan rahoittamaa ja pääosin ammattilaisvoimin tehtyä televisiota. Ei-kaupallisella taas tarkoitetaan usein yhdistys- tai vapaaehtoisvoimin toteutettua ohjelmistotarjontaa. Jako on ongelmallinen: muutamat ei-kaupalliset kanavat saavat osan tuloistaan mainostajilta. (emt, 4.)

Julkisen rahoituksen tarpeellisuus on paikallisteleviotoiminnan säilyttämisessä perusteltua. Puhdas kaupallinen tai julkinen rahoitusmalli ei nimittäin pysty turvaamaan paikallisia sisältöjä. Panostusta tarvitaan sekä kaupalliselta että julkiselta puolelta. Etenkin kaupallinen rahoitus nähdään hyvänä, mutta epävarmuutta aiheuttavana rahoituslähteenä. Ainoana tulonlähteenä sen pelätään vaikuttavan ohjelmatoimintaan ja kanavan sisältöihin. (Hakkarainen 1998, 21–28.)

3.2.3 Paikalliset sisällöt tuovat väriä

Ideaalinen paikallisteleviokanavan toivotaan toimivan vaihtoehtona valtamedialle ja tarjoavan jotakin muuta, mitä valtakunnalliset kanavat eivät tarjoa. Ohjelmiston tulisi perustua paikallisuuteen, vaihtoehtoisuuteen, koulutukseen ja keskustelevuuteen. Monien toiveiden mukaisesti ohjelmien pitäisi kertoa arkisista ja ihmisläheisistä aiheista ja vastata alueen asukkaiden esittämiin kysymyksiin tai ongelmiin. Vaikka paikallisteleviotoimintaa pidetäänkin taloudellisesti kannattamattomana, sille löytyy kysyntää etenkin paikallisen tiedon välittäjänä ja kansalaisosallistumisen paikkana julkisuudessa. (emt, 6–7.)

Paikallisten kanavien suosituimpia ohjelmia ovat uutis- ja ajankohtaislähettykset. Valitettavasti vain suurimmilla paikalliskanavilla on tänä päivänä mahdollisuus tai resursseja lähettää uutisia säännöllisesti. Ajankohtaisohjelmia sen sijaan on monillakin kanavilla. Myös erilaiset makasiini- ja paikallisia ihmisiä esittelevät ohjelmat kuuluvat suosituimpaan tarjontaan. Jumalanpalvelukset ja hengelliset ohjelmat ovat olleet osa paikalliskanavien ohjelmistoa jo 1980-luvulta lähtien. Monilta kanavilta löytyy lisäksi taltiointeja kaupungin- tai kunnanvaltuuston kokouksista, paikallisista tapahtumista, paikallisseurojen otteluista, lakkiaisista jne. Kotiin, terveyteen ja elämäntapaan liittyvät ohjelmat ovat myös haluttua katseltavaa. Viime aikoina vuorovaikutteiset palvelut ovat lisääntyneet ohjelmistossa. Tarjolla on erilaisia chatteja, pelejä ja erilaisia ruutukehiä ilmoituksia tai onnitteluja varten. (Sirkkunen 2004, 19–20.)

Tällä hetkellä paikallistelevioiden ohjelmatuotanto on kaupallisilla kanavilla säännöllistä ja ammattimaista, joskin ne tuottavat vain kaksi tuntia uutta ohjelmaa lähetykseen viikossa ja suurimmat korkeimmillaan kymmenen tuntia (emt, 2).

Vapaaehtoisvoimin tuotettu ohjelmisto voisi lisätä ja tehdä tarjonnasta omaleimaisemman hyvällä ja ihmisläheisellä tavalla. Liian ammattillisuudesta luopuminen koetaan jopa hyvänä asiana. Paikallisradiotoiminnan myötä ihmiset ovat tottuneet ”arkipäiväisempään” mediaan. Liian heikon laadun kuitenkin pelätään karkottavan yleisöä. Toisaalta tekniikan kehittyessä, digitalisoitumisen edetessä ja välineistön halventuessa paikallistelevisiolla on mahdollisuus tuottaa teknisesti laadukkaampaa ohjelmistoa. Jos sisältö on kiinnostavaa, ei tekniikan tai jutun muoto nouse kynnyskysymykseksi. (Hakkarainen 1998, 33–34.)

3.2.4 Kohti vuotta 2007

Vuonna 2005 suomalaisissa perheissä television katseluun käytettiin, kaikki ikäryhmät mukaan lukien, 2 tuntia 49 minuuttia eli hieman enemmän kuin vuotta aiemmin. Eniten televisiota katselivat eläkeikäiset, mutta myös nuorten 15–24-vuotiaiden televisionkatselu oli kasvussa. Suomalainen televisiotarjonta on runsasta. TV1, TV2, MTV3, Nelonen, Subtv ja Urheilukanava lähettävät yhteensä 190 eri ohjelmaa päivässä. Suosituimpia ohjelmia olivat viime vuonna itsenäisyyspäivän vastaanotto, uutiset ja urheilu. (www.finnpanel.fi.)

Vuotta 2007 lähestyessä suomalaisissa kotitalouksista noin 50 prosentilla on digitaalisten lähetysten vastaanottoon soveltuva digiteleviio tai -sovitin. Eniten vastaanottimia löytyy lapsiperheiltä, vähiten iäkkäiltä tai yksinasuvilta kansalaisilta. Uusi tekniikka arveluttaa etenkin varttuneempaa väestöä (LVM 2005; LVM 2006b.) Laitteiden tekniset ongelmat, epäselvyydet käytettävissä lyhenteissä ja tarvittavissa laitteissa ovat hidastaneet prosessin etenemistä käyttäjien keskuudessa. Erityisesti varttunutta ikäluokkaa pyritään rohkaisemaan digitaalisuuteen siirtymisessä avustamalla laitteiston hankinnassa ja asennuksessa (LVM 2006a). Liikenne- ja viestintäministeriö etsii parhaillaan vapaaehtoisia digi-tv-avustajia, jotka auttaisivat vanhempaa väestöä digiboksin asennuksessa ja käytössä.

Digisovittimien myynti on toki hiljalleen kiihtynyt, mutta myydyt mallit ovat sellaisia, että ne soveltuvat vain lähetysten vastaanottoon, eivätkä näin ollen tue haaveita vuorovaikutteista viestinnästä. MTV3 ilmoitti marraskuussa 2005, että ei aio enää kehittää laitteen mahdollistamia

lisäpalveluita eikä myöskään usko niiden tulevaisuuteen. Lisäpalveluita ja interaktiivisen osallistumisen mahdollistavaa MHP-laitetta (Multimedia Home Platform) löytyy harvoista kodinkoneliikkeistä eikä yleisö ole esittänyt kiinnostusta laitetta kohtaan. (Sirkkunen 2005, 100–102.)

Vuorovaikutteinen tai osallistuva televisionkatselu tuntuu olevan vastatulessa. Monet ovat liittäneet juuri digi-tv:n katsojiin ja katsomiseen suuria toiveita. Hurjimmat visiot ovat maalailleet, että kansalaisten hiipuvaa osallistumis- ja vaikuttamishalukkuutta olisi mahdollista elvyttää uuden teknologian voimin. Niin netti kuin televisio mahdollistaisivat näiden visioiden mukaan tulevaisuudessa uusien käytäntöjen, mahdollisuuksien ja keinojen muotoutumisen, joiden avulla kansalaiset voivat osallistua ja vaikuttaa. (Tarkka ym. 2005, 12.)

Siirtyminen digiaikaan tapahtuu keskellä hiipuvaa uskoa vaikuttamiseen tai osallistumiseen. Suomessa äänestysaktiivisuus on nimittäin muuhun Länsi-Eurooppaan verratessa keskitason alapuolella. Myös pohjoismaisessa vertailussa suomalaiset osoittautuvat passiivisiksi kansalaisiksi. (Borg 2004 ja 2005.) Tämä viittaa huolestuttavasti kehitykseen, jossa kansalaiset kokevat politiikan ajautuneen kauas tavallisten ihmisten elämästä, eivätkä tunne tulevansa edustetuksi poliittisessa päätöksenteossa, ja siksi kokevat itsensä turhautuneiksi sekä voimattomiksi. (Heiliö 1998, 48.)

Tällä hetkellä vallitseva ilmapiiri ei tunnu tukevan tai kannustavan ihmisten osallistumista. Kansalaiset tarvitsisivat uudenlaisia tapoja päästä puhumaan omalla äänellään. Esimerkiksi itse tuotetun ohjelmiston kautta kansalaisella, yhteisöllä tai ryhmällä voisi olla Tarkan ym. (2005, 4, 11) mukaan mahdollisuus kokea voivansa osallistua ja vaikuttaa. Näin ihmiset voisivat liittyä tiiviimmin päivittäiseen päätöksentekoon ja yhteiskunnan toimintaan. Hallinnon tehtäväksi jää luoda kansalaisille mahdollisuuksia ja käytäntöjä, jotka rohkaisevat heitä vaikuttamaan asioihin muutenkin kuin äänestämällä.

4 LÄHITV -PROJEKTI

4.1 Hankkeen kuvaus

4.1.1 Yhteistyötahot

Tekesin Fenix-teknologiaohjelman ja osin VTT:n rahoittama LähiTV-projekti starttasi jo kesällä 2004. Hankkeessa ja rahoituksessa olivat mukana myös muun muassa Tampere, Pirkkalan ja Vesilahden kunnat sekä muutama yritys. Hankkeessa muita yhteistyötahoja edustivat muun muassa Tampereen yliopisto ja Tampereen taiteen- ja viestinnän oppilaitos (TTVO).

Kenttäkokeen aluksi ja lopuksi toteutettiin koekäyttäjien asenteita mittaavat alku- ja loppuhaastattelut yhdessä VTT:n, Tampereen yliopiston e-Business Research Centerin ja Journalismin tutkimuskeskuksen kanssa.

4.1.2 Tavoitteet

Projektin tarkoituksena oli kehittää uudenlainen digitelevision asiointiympäristö, joka tarjoaisi vuorovaikutteisia, yhteisöllisiä ja alueellisia palvelusisältöjä. Samalla haluttiin selvittää, millaisen kanavan LähiTV voisi tarjota tavallisten kansalaisten ja katsojien omille sisällöille. Pilotin tavoitteena oli luoda televisioon uudenlaisia, paikallisia ja kansalaislähtöisiä sisältöjä. Kansalaisia haluttiin innostaa aktiivisen sisällöntuottajan rooliin passiivisen vastaanottajan sijaan. Heillä oli ns. videokarusellissa mahdollisuus esittää videoimillaan juttupätkillä mielipiteitään, tietojaan ja näyttää taitojaan. Kanavalle erilaista sisältöä tuottivat myös kunnat, yhteisöt ja yritykset.

Kanavan katsoja sai käytettäväkseen digi-tv-palveluja, jotka voi jakaa televisio-ohjelmaan (videokarusellin videot) ja vuorovaikutteisiin lisäpalveluihin (teksti-tv-tyyppiset lisäpalvelut). Kanavan toimivuutta tutkittiin viestinnän, liiketoimintamallien ja käyttäjäkokemusten näkökulmista.

Heti hankkeen alussa Pirkanmaalle rakennettiin Suomen ensimmäinen alueellinen digitelevision koelähetysverkko, joka mahdollisti alueellisten televisiolähetysten lähettämisen Tampereella ja sen

ympäristökunnissa 40 kilometrin säteellä. Teknisten ongelmien vuoksi pilotin aloittaminen siirtyi syyskuulta marraskuulle.

4.1.2 Pilotin koekäyttäjät

LähiTV:n koekäyttäjät koostuivat yhteensä 30 vesilahtelaisesta, tamperelaisesta ja pirkkalalaisesta kotitaloudesta. Pilotin ajaksi he saivat LähiTV:n käyttöön vaadittavan MHP-laitteiston. Sen avulla koekäyttäjät pystyivät tilaamaan kanavan videoita katseltavakseen tilausvideoperiaatteella ns. videokarusellista.

Videoiden tilausmahdollisuuden lisäksi koeperheet saivat testattavakseen ilmoitustaulutoiminnon, joka toimi sähköisen muistilistan tavoin. Kotona listaa pystyi selaamaan television kautta ja kodin ulkopuolella kännykän avulla.

Muiden ilmoitustaulujen kautta he saivat tietoa kunnan palveluista, paikallisista yrityksistä ja yhteisöistä. Pirkkalan Toivion koulu testasi digitelevision hyödyllisyyttä koulun ja kodin välisessä yhteydenpidossa. Television kautta oli mahdollisuus saada tietoa muun muassa läksyistä, koulun tapahtumista jne.

4.2 LähiTV uudenlainen paikallistelevio

4.2.1. LähiTV Tampereella

Tampereella toimi jo LähiTV:n lisäksi kolme muuta paikallisteleviokanavaa. TVT Tamperetta (tv-tampere.fi) voi seurata noin 89 prosenttia pirkanmaalaisista. Finlayson-TV (FTV) rajoittuu Finlaysonin alueelle informaatio- ja kauppakeskuskanavana. Se tavoittaa haastatteluillaan, mainoksillaan ja yritysesityillään noin 95 000 taloutta (www.ftv.fi). Uusin tuttavuus on Kaupunkitelevio (www.creative.fi), joka aloitti toimintansa syksyllä 2005. Lähetys näkyy noin 220 000 katsojalle. Näiden kanavien seassa LähiTV:n oli nimenomaan tarkoitus erottua erilaisena, uudenlaisena ja kansalaislähtöistä sisältöä lähettävänä kanavana.

4.3 Videokarusellin sisältö

4.3.1 Kansalaislähtöinen ja yhteisöllinen sisällöntuotanto kanavalla

LähiTV ei lähettänyt ohjelmaa säännöllisesti, vaan varsinainen ohjelmatarjonta rakentui katsojien valintojen perusteella. Tästä MHP-boksin kautta toimivasta videokarusellista oli koekäyttäjien mahdollista tilata niitä videoita, jotka tuntuivat eniten kiinnostavilta. Videoita ei voinut katsoa heti, vaan vasta noin 15–20 minuutin kuluttua tai silloin, kun vapaita katseluaikoja oli.

Videokarusellin sisältövirta koostui julkishallinnon, tavallisten kansalaisten, opiskelijoiden ja ammattilaisten tuottamista videoista. Kansalaisten tuottamien videoiden taustalla ja innoittajina olivat mm. BBC:n Videonationin ja CurrentTV:n kaltaiset palvelut (ks. luku 2), joihin tavallisilla kansalaisilla on mahdollisuus lähettää videopätkiä tärkeiksi kokemistaan aiheista.

4.3.1 Sisällöntuottajina ammattilaisia ja amatöörejä

Ohjelmistosta oli tarkoitus muotoutua monipuolinen ja omaleimainen. LähiTV:n tarkoitus ei ollut, ammattilaisten panoksesta huolimatta, näyttää perinteiseltä televisio-ohjelmistolta. Ihmiset ovat tottuneet ammattimaisesti ja teknisesti hyvänlaatuisiin televisiosisältöihin. Sen vuoksi siihen myös suhtaudutaan kunnioittavammin kuin esimerkiksi nettiin.

Projektin päätoimittajana toimi tiedotusopin laitoksen tutkija Esa Sirkkunen, joka oli vastuussa sisältöjen asiallisuudesta. Videoiden oli oltava mielellään paikallisista asioista kertovia ja pituudeltaan noin viiden minuutin pituisia juttupätkiä. Muita rajoituksia sisällöille ei asetettu. Mansetorin tavoin kansalaiset ideoisivat ja tekisivät jutut itse. Lähi-TV-projektin tarkoitus oli tarjota kalusto, koulutus ja kannustusta, mutta muuten sisällöntuotanto ja sen kriteerit olivat vapaaehtoisten kansalaisten, yhteisöjen, koululaisten, nuorten ja kaupungin päätettävissä.

Mansetorin kautta projektiin löydettiin muutama innostunut tekijä ns. kansalaisreportteri tai -journalisti. Myös Vesilahdessa koekäyttäjien parissa osoitettiin kiinnostusta juttupätkien tekemiseen. Pirkkalassa innostusta osoittivat etenkin paikalliset nuoret. Paikallisista urheiluseuroista muutamat ilmoittivat kiinnostuksestaan, mutta osa niistä joutui luopumaan hankkeesta kiireiden tai osaamattomuuden takia.

Muun muassa FTV:llä ja Hervanta-TV:llä oli arkistoissaan jo valmiita juttuja ja haastatteluja, joita pystyimme hyödyntämään pilotissa. Nämä juttupätkät edustivat ammattilaisvoimin tuotettua sisältöä. Sisältöä pilotin ajaksi tehtiin myös opiskelijavoimin: Tampereen yliopiston TV-työ 1 -ryhmä tuotti sisältöä etenkin Pirkkalasta ja TTVO osallistui pilottiin muutamalla videolla.. Muita sisältöjä edustivat muun muassa teekkareiden tuottamat humoristiset sketsit, Tampereen kaupungin videot ja kansalaisreporttereiden juttupätkät.

LähiTV:n videosisällöt voi jakaa seuraavasti: asukasvideot, elokuvat ja näytelmät, ihmiset ja ilmiöt, kunta-asiat, urheilu ja harrastukset, musiikki sekä tapahtumat. Yhteensä videoita kertyi lähetykseen asti vain 68. Suosituimpia niistä olivat Narvan markkinat, ATK Senioreiden Mukanetti, Hansu ja Pirre, Toivion koulun joulujuhla sekä Star Wreck -traileri.

4.3.3 Välineitä ja koulutusta

Kansalaisjournalistit saivat projektin puolesta kameran käyttöönsä. Oletuksena oli, että digivideokamerat olisivat jo yleistyneet kansalaisten kotikäyttöön, joten kameroita oli käytössämme kaksi kappaletta.

Innostusta sisällöntuotantoon riitti monella, mutta kynnyks television-ohjelman tekoon oli vielä korkea. Televisio on haasteellinen väline ja vaatii tekijältään ainakin kohtalaiset perustaidot kuvaamisessa sekä editoinnissa. Halukkaille kansalaisreporttereille järjestettiin lyhyt koulutus, jonka tavoitteena oli kannustaa ja rohkaista videoiden tekemiseen. Kaksiosaisen koulutuksen aikana kansalaisreportterit opettelivat kameran käytön, kuvauksen ja editoinnin perusteita. Taitojaan halusi harjaannuttaa yhteensä 12 ”kansalaisjournalistia”. Vain neljä heistä sai valmiin tuotoksen lähetykseen asti. Editointi ja jutun toteuttaminen osoittautuivat odotettua työläemmäksi. Halukkaille saimme järjestettyä editointiapua nuorisosasema Vuoltsussa ja Tampereen ammattikorkeakoulussa.

Pelkkä kalusto, lyhyt koulutus ja kannustus eivät riitä. Kansalaisreporttereille olisikin voinut projektin puolesta järjestää enemmän koulutusta ja tapaamisia ”yhdessä tekemisen” -meininkiä korostaen. Yhteisöllisyyden tunne olisi voinut motivoida ja sitouttaa kansalaisreporttereita tekemään videopätkiä aktiivisemmin.

4.4 Oma rooli projektissa

Tampereen yliopiston Journalismin tutkimuskeskus oli myös osallisena projektissa ja työskentelin harjoittelijana 1.8.–31.9.2005. Työtehtäviini kuuluivat tavallisista kansalaisista ja muista yhteistyötahoista koostuvan sisältötuottajaverkoston kokoaminen, ylläpito sekä kansalaisjournalistien neuvominen ja kannustaminen. Pilotin ajaksi sain haalittua lähetykseen myös jo valmista materiaalia muun muassa Hervanta-TV:ltä, FTV:ltä ja Tampereen kaupungilta. Toimin myös itse projektin sisällöntuottajana. Paikallinen romaniyhtye toivoi, että heidän esityksestään videoitaisiin lyhyt pätkä näytettäväksi. Juttuun liitettiin myös yhtyeen keulahahmon haastattelu.

Työ projektin parissa oli monipuolista ja haastavaa. Kun aloitin työni elokuussa 2005, varsinaiseen sisällöntuotantoon ei ollut vielä ehditty keskittyä kuin ajatuksen tasolla. Työsuhteeni päättyessä LähiTV:n sisältötarjonta oli vielä hyvin suppea. Osaltaan tämä johtui ajankohdasta, johon työjaksoni sijoittui: suurin osa ihmisistä vietti vielä kesälomaansa, eivätkä opiskelijat tai koululaiset olleet vielä aloittaneet syksyn urakkaansa. Sisällöntuotanto olisi pitänyt aloittaa jo projektia aloittaessa, sillä hyvin moni yhteistyötaho ei kuitenkaan, puheista siirryttäessä käytäntöön, tahtonut tai pystynyt sitoutumaan tiukkoihin aikatauluihin. Kaksi kuukautta on liian lyhyt aika haalia kokoon laadukasta tai monipuolista tarjontaa. Monet yhteistyötahot olivat jo lyöneet lukkoon omia suunnitelmiaan ja uuden projektin sijoittaminen niihin koitui mahdottomaksi tehtäväksi. Myöskään projektin sisällöntuotantoon ei ollut budjetoitu rahaa, mikä osaltaan vaikeutti tehtävää.

Osallistuminen projektiin antoi minulle monipuolisen kuvan siitä, millaisia haasteita katsojalähtöisellä sisällöntuotannolla televisioympäristössä on edessään. Todellisuus ja projektista saadut kokemukset osoittavat, että kansalaisten omaan sisällöntuotantoon tarvitaan vielä paljon muutakin kuin hyvä idea.

5 AINEISTON KERUU JA HAASTATELTAVAT

5.1 Tutkimuskysymys

Millaisia kokemuksia LähiTV:n katsojat ja tekijät saivat? Tähän tutkimuskysymykseen etsin vastausta seuraavasti. Ensinnäkin pyrin saamani aineiston avulla selvittämään, millaisia katsojien mielestä kanavan kansalaislähtöisten sisältöjen tulisi olla eli millaiset laatuksiteerit, toiveet ja odotukset niihin kohdistetaan. Toiseksi pyrin selvittämään, millaisia sisältöjä tekijät haluaisivat lähetykseen tehdä ja millaiseksi he tekemisen kokevat. Kolmanneksi pyrin selvittämään sopivatko kansalaislähtöiset ja keskustelua herättävät sisällöt paremmin televisioon vai internetiin. Internetissä kansalaismedia on suhteellisen menestynyt ilmiö. Pyrin myös tarkastelemaan, millaisia haasteita kansanjournalistisilla sisällöillä ja niiden tekijöillä on vielä edessään.

5.2 Aineiston keruun kuvausta

5.2.1 Alku- ja loppuhaastattelut

LähiTV:n katsojien kokemuksia ja asenteita mitattiin alku- ja loppuhaastattelun lisäksi asennelomakkeiden, tehtäväpäiväkirjojen ja lokitietojen avulla. Alkuhaastattelut, asennemittaukset ja tehtäväpäiväkirjat toteutettiin lomakehaastatteluina ja niiden pyrkimyksenä oli selvittää kanavan koekäyttäjien demografisia tietoja sekä tekniikan käyttötaitoja sekä asenteita.

Loppuhaastattelut toteutettiin yhteensä kuutena ryhmähaastatteluna sekä erillisinä yksilöhaastatteluina. Yhteensä loppuhaastatteluihin osallistui 50 henkilöä, jotka edustivat niin tavallisia koekäyttäjiä kuin yhteisöjä ja yrityksiä. LähiTV:n katseluun osallistui koekäyttäjiä yhteensä 30 kotitaloudessa. Pääosin haastateltavat koekäyttäjät olivat aikuisia Tampereelta tai sen lähikunnista eli Pirkkalasta ja Vesilahdelta.

Loppuhaastattelujen aineistokeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Kullakin haastattelukerralla oli oma teemansa. LähiTV:tä pyrittiin lähestymään sisällön, rahoituksen, yhteisöllisyyden ja tekniikan näkökulmista. Teema-alueiden määrittelyyn ja haastattelurunkojen kokoamiseen osallistui useampi henkilö: tutkijat Kristiina Kantola, Maria Lahti, Antti Tamminen ja

Tytti Virtanen VTT:ltä, Tampereen yliopiston e-Business Research Centerin tutkija Hanna Koskela sekä tutkijat Esa Sirkkunen ja Elina Noppari Journalismin tutkimusyksiköstä. Olin mukana muokkaamassa haastattelurunkoja sekä mukana haastattelijana sisältöjä ja itse tehtyjä videoita käsittelevässä teemahaastattelussa, josta saadun materiaalin myös litteroin.

5.3 Miksi metodiksi valittiin teemahaastattelu?

Kokemuksia keräävässä tutkimuksessa ja metodin valinnassa on perusteltua miettiä, millä keinoin on mahdollista saada tehokkaasti, tarkasti ja luotettavasti tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Teemahaastattelun valinta oli perusteltua, koska nimenomaan tutkijaryhmää kiinnostivat haastateltavien mielipiteet ja kommentit, joita LähiTV oli synnyttänyt hankkeen aikana.

LähiTV-projekti sijoittui keskelle laajempaa muutosta. Digitaalisuuteen siirtyminen ja sen tuomat tekniset laitteet herättivät haastateltavissa keskustelua. Teemahaastattelu on metodina melko vapaa: se mahdollistaa haastateltavien luontevan ja vapaan reagoinnin. Haastattelun avulla onkin mahdollista paljastaa tunteita tai kokemuksia, joita ei saataisi selville välttämättä muilla keinoin esimerkiksi lomakekyselyllä. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 8.)

Ryhmän suhtautuminen projektiin sekä sen tulevaisuuteen, eivät olisi käyneet yhtä selvästi ilmi ilman vapaamuotoista ja vuorovaikutteista keskustelua. Teemahaastattelu sopiikin metodina erityisen hyvin tilanteisiin, joissa kohteena ovat emotionaaliset tunteet tai heikosti tiedostamattomat, eivät päivittäisessä keskustelussa esiintyvät asiat. Tällaisia aiheita ovat muun muassa haastateltavien arvomaailma, aikomukset, ihanteet ja kriittiset perustelut. (emt.)

Teemahaastattelun etuina ja haittoina voidaan pitää monia seikkoja, jotka on otettava huomioon metodin valinnassa. Yleensäkin haastattelun etuna on, että siinä haastateltava nähdään subjektina ja merkityksiä luovana aktiivisena osapuolena. Se on metodina erityisen hyödyllinen silloin, kun tutkitaan ilmiötä, josta ei vielä ole tehty runsaasti tutkimusta tai haastattelija ei voi ennustaa vastausten suuntia. Metodiksi haastattelu kannattaa valita etenkin silloin, kun voidaan olettaa vastausten olevan monitahoisia. Haastattelutilanteessa on myös mahdollista saada enemmän tietoa tutkittavasta asiasta lisäkysymyksen avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35.)

Haittoina voidaan pitää muun muassa. sitä, että haastattelijalta vaaditaan taitoa ja kokemusta. Haastattelijan rooliin pitäisi kouluttautua. Haastattelu vie aikaa ja rahaa sekä sisältää monia virhelähteitä. Etenkin vapaamuotoisen haastatteluaineiston raportointi voi monesti olla ongelmallista. (emt.)

5.3.1 Metodien kuvausta

Teemahaastattelu on vuorovaikutteista keskustelua: tutkija pyrkii saamaan tilanteesta mahdollisimman vapautuneen. Metodien avulla onkin mahdollista saada rehellistä ja vilpitöntä materiaalia tutkimusta varten. Keskustelevalle luonteensa vuoksi teemahaastattelun avulla syntyy enemmän yksityiskohtaisempaa ja syvällisempää tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Vastamäki 2001, 24–25.)

Koska teemahaastattelu perustuu aineiston hankintamenetelmänä juuri kielelliseen vuorovaikutukseen, sen avulla voidaan lähestyä ihmisen tietoisuutta, aikomuksia ja elämyksiä. Se lähtee ajatuksesta, että myös kokemuksia voidaan tutkia. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 3.) LähiTV:tä ja tutkimuskysymystäni ajatellen, menetelmä sopi aineistokeruutavaksi hyvin. Haastatteluissa pyrittiin selvittämään millaisia ajatuksia ja tunteita kanava herätti mm. sisällöillään, ja millaiseksi koekäyttäjät olivat sen tulevaisuuden visioineet.

Teemahaastattelussa huomio kiinnitetään tiettyihin aiheisiin, joista haastattelussa keskustellaan. Tästä se saa nimensä. Se on puolistrukturoitu tutkimusmenetelmä. Haastattelun teema ja käsiteltävät aiheet ovat etukäteen suunniteltuja ja tiedossa, mutta käsittelyjärjestys tai kysymysten muoto saattavat vaihdella paljonkin haastattelun aikana. Myöskään haastateltavien vastaukset eivät ole sidoksissa valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. (emt, 36.) Määritellyt teema-alueet toimivat tutkijan muistilistana. Niiden määrittely ja suunnittelu vaativat tutustumista aiempaan tutkimukseen ja teoriaan tietenkin niin, että teemahaastattelun avulla saadaan vastauksia määriteltyihin tutkimuskysymyksiin. Tilaa on myös luovalle ideoinnille. (Eskola & Vastamäki 2001, 26–27, 33.)

Osa LähiTV:tä koskevan aineiston mielenkiintoisimmista tuloksista syntyi juuri haastattelijan ja haastateltavan sekä haastateltavien keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Hirsjärven ja Hurmeen (1993, 84–86) mukaan metodin vuorovaikutteisen ja joustavan luonteen ansiosta haastattelijalla voi myös jäsentää informaatiota jo haastattelun aikana. Hän voi varmistaa, että haastattelun aikana keskitytään oikeisiin ja keskeisiin asioihin sekä korjata virheellisiä käsityksiä, jos niitä ilmaantuu.

5.3.2 Haastattelutilanne

Teemahaastattelu on monien sosiaalisten tekijöiden määrittämä aineistonkeruumenetelmä. Onkin tärkeää, että haastattelu järjestetään mahdollisimman rauhallisessa ja neutraalissa paikassa, jossa haastateltavat voivat keskittyä itse haastatteluun. Haastattelutilan rauhattomuus tai haastattelun etenemistä häiritsevät katkokset vaikuttavat väistämättä haastattelun syvyyteen ja onnistumiseen. (Eskola & Vastamäki, 27–28.) Videokarusellin sisältöön keskittynyt teemaryhmä haastateltiin Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä.

Teemahaastattelun aikana haastattelijan rooli on erityisen tärkeä. Hänen on kerättävä mahdollisimman paljon informaatiota, mutta myös helpotettava haastattelun etenemistä, tekemällä siitä mahdollisimman luonteva tilanne kaavamaisen sijaan. Haastattelijan ja haastateltavien roolit voivat usein muuttua haastattelutilanteessa. Tärkeää kuitenkin on, että haastattelijalla säilyttää oman roolinsa koko haastattelun ajan. Hän voi myös asettautua osaksi ryhmää tai selkeästi sen ulkopuolelle. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 78–79.)

Haastattelijan on hyvä miettiä etukäteen, miten hän voi vaikuttaa haastattelun onnistumiseen. Haastattelu aloitetaan aina esipuheella, jonka tarkoituksena on tehdä jännittävästä tilanteesta mahdollisimman vapautunut ja rento. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää haastattelijan ja haastateltavan käytettyyn kieleen ja puhetapaan. Tutkijan tulee myös huolehtia, että kaikki teema-alueet käydään läpi haastattelun aikana. Tilanteen suunnittelu alkaa jo haastattelupyynnön esittäessä. Tuloksiin vaikuttaa nimittäin myös se, miten pyyntö on esitetty ja miten motivoitunut haastateltava on. Haastateltavien osallistumista motivoivat etenkin halu saada oma mielipiteensä julki, into kertoa omista kokemuksistaan tai aikaisemmat positiiviset kokemukset haastattelusta. (Eskola & Vastamäki 2001, 25–26, 30–32, 34, 37.)

5.3.3 Teemahaastattelun reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti muodostuu monista tekijöistä. Muuttujien arvot on määriteltävä tarpeeksi yksiselitteisesti ja johdonmukaisesti. Aineiston koodaamisen on myös oltava johdonmukaista ja toistettavissa. Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Validiteetin avulla haastetaan ja kyseenalaistetaan muuttujia ja tutkimuksen käsitteellisiä valintoja. (Seppänen 2005, 154–155.)

Ihmisten kokemuksia mitatessa on tärkeää, että tutkija voi tulla lopputulokseen, jossa arvioi valitsemansa metodin tuottaneen luotettavaa tietoa. Hirsjärvi ja Hurme (1993, 130) korostavat, että teemahaastattelun luotettavuutta määriteltäessä on otettava huomioon koko tutkimusprosessi eri vaiheineen. Tutkijan omiin kokemuksiin perustuva käsitys tulosten ja todellisuuden vastaavuudesta on yleensä riittävä luotettavuuden ilmaisina.

Metodin luotettavuutta pohdittaessa on siis kiinnitettävä huomio tutkimusprosessin jokaiseen vaiheeseen teema-alueiden määrittelystä haastattelumateriaalin litteroimiseen. Teemahaastattelun käsitevalidiutta mitataan arvioimalla teoriasta johdettuja keskeisiä käsitteitä. Jos niiden avulla ei tavoiteta ilmiön olennaisia piirteitä, tutkimuksen käsitevalidius on huono. Tämä johtaa haastattelurungon huonoon suunnitteluun ja pääkategorioiden vaillinaisuuteen. Huono sisältövalidius viittaa epäonnistumiseen teema-alueiden kysymyksissä. (emt, 120–130.)

Myös haastateltavista tai haastattelijasta johtuvia virheitä on syytä pohtia. Haastattelijan virheet liittyvät yleensä siihen, että haastateltavien suuri määrä nostaa myös virhemarginaalia. Epäonnistunut haastateltavien valinta tarkoittaa lähinnä sitä, ettei valittu ryhmä vastaa parhaiten tutkimuksen ongelma-asettelua. Myös haastatteluaineiston litterointia voidaan arvioida sen perusteella, miten tarkasti haastattelumateriaali on saatu siirrettyä. (emt.)

5.4 Aineiston analyysi

Teemahaastattelun yksi vahvuus on, että aineiston analyysiin ei välttämättä tarvita erillistä metodologiaa, vaan aineisto voidaan analysoida teemoittelemalla tai tyyppittelemällä. Yksinkertaisesti kyseessä on aineiston jäsentäminen teemojen mukaan, jonka jälkeen pelkistetään tai rakennetaan tyyppikuvauksia aineistosta (Eskola & Vastamäki 2001, 26–27, 33.) Pintapuolinen kuvailu mahdollistaa teema-alueitten karkeat tiivistelmät ja sitaattien valitsemisen kuvaamaan saatua tulosta. (Hirsjärvi & Hurme 1993, 116).

Dey (1993, 31) kuvaa kvalitatiivisen aineiston analyysia kolmivaiheisena prosessina: haastatteluaineiston analyysi koostuu kuvauksesta, luokittelusta ja yhdistelystä. Luokittelu on olennainen osa analyysia ja sen avulla luodaan pohja, jonka perusteella aineistoa voidaan tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää. Luokittelussa käytetään apuna mm. tutkimusongelmaa ja sen alaongelmia, aikaisemmin tehtyjen tutkimuksien luokitteluja ja käsitteistöä, teoriaa, aineistoa

itseään sekä tutkijan intuitiota. Luokittelun jälkeen saatu materiaali yhdistellään säännönmukaisuuksien tai samankaltaisuuksien perusteella. Lopullinen tulkinta voidaan tehdä teemoittelun avulla: analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä eli ominaisuuksia tai kommentteja, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 147–149, 173.)

5.4.1 Oman analyysin lähtökohdat

Myöskään gradussani en käytä varsinaista analyysimetodia, vaan pyrin tulkitsemaan aineistoa tutkimusongelmaani ja sen alaongelmia vastaavien teema-alueiden avulla sekä perustelemaan havaintojani haastateltavia siteeraamalla.

Keskityn analyysissani ryhmähaastatteluun, jonka teemana olivat sisällöt ja niiden tuotanto. Tähän ryhmähaastatteluun osallistui yhteensä 5 kanavan koekäyttäjää. Tämä ryhmä oli muuta joukkoa astetta kriittisempi ja tarjoaa sen vuoksi mielenkiintoisen tarkemman analyysin kohteen.

Lisäksi lähetimme Esa Sirkkusen kanssa sähköpostikyselyn 12 ”kansalaisreportterille” videoiden tekemisestä LähiTV:oon. Heistä kahdeksan vastasi kyselyymme ja myös tätä materiaalia hyödynnän gradussani.

6 KOKEMUKSET LÄHITV:STÄ

6.1 Yleistä haastattelun tuloksista

Loppuhaastattelun tarkoituksena oli kerätä mielipiteitä ja kokemuksia LähiTV:n sisällöistä. Valitettavasti haastateltavat kokivat tekniset vaikeudet niin suurina, että haastattelutilanteessa tämä asia nousi jatkuvasti mukaan keskusteluun, videoiden tekemisen ja katselun sijaan. Tuntuukin, että tekniikan esteettisyys ja toimivuus nousivat keskeisiksi asioiksi tässä projektissa. Ongelmat yhteydessä, kaukosäätimessä ja digiboksin hitaus saivat ryhmäläisissä aikaan ärtymystä ja pilottiväsymystä. Moni selailikin kanavan sisältöjä vain velvollisuudentunteesta.

”...mä oon odottanu ku kuuta nousevaa, että koska ne haetaan pois. Ihan oikeesti, mul on niinku semmonen, mää olin tosi kriittinen ja tota mä en niinku kokenu saavani siitä mitään, ett tost hyödyllisyydestä ja semmost. Mä niinku jotenki ajattelin, ett mist muualta mä saisin tän helpommin...”
(nainen)

”Meillä tää on ollu, mä oon kokenu tän henkisesti jo riippakiveks...” (mies)

Totta toki oli, että LähiTV:n tarjoama sisältö oli tarjonnaltaan suppea eikä antanut oikeaa kuvaa siitä, mitä kansalaislähtöinen sisältö voisi parhaimmillaan olla. Huono tarjonta ja tekniset ongelmat varmasti vaikuttivat yhdessä, videoiden sisältöihin ja tekemiseen keskittyneen, teemaryhmän kriittiseen asenteeseen.

”Jos se on maksuton niin sieltä tulis ehkä jotain poimittua, mutta ainakaan tolla sisällöllä, niin en mää ainakaan jaksaisi iltaani istua kattomassa mitä sieltä nyt tuli. Jotain musiikkivideoo katottiin, mitä siellä oli ne pari ja sitte jotain muuta, mutta muutenkin kyllä televisiosta tulee aika paljon roskaa niin saatikka sitten siellä...kyllä siellä oli niitä mitä katteltiin mutta, en mää jaksais ainakaan iltaani kattella niitä.”
(mies)

Muiden LähiTV:n koekäyttäjien (kts. Lahti ym. 2006) suhtautuminen LähiTV:oon oli pääosin positiivista. Loppuraportti tarjoaakin aika ajoin mielenkiintoisen vertailukohteen, koska sen tulokset saattavat antaa hyvin erilaisia ja vastakkaisia kommentteja teemaryhmään verratessa.

6.2 LähiTV:n katselukokemukset

6.2.1 Tekijöinä ammattilaisia ja amatöörejä

Televisiolla on vakiintunut asema ja siltä odotetaan laatua. Suomalaiset ovat tottuneet pääosin ammattilaisvoimin tuotettuun ja laadukkaaseen televisio-ohjelmistoon. Kenttäkokeeseen osallistuneet koekäyttäjät kuvailivat LähiTV:n videoita virkistäviksi, hellyttäviksi ja amatöörimäisyys koettiin hyvänä asiana. (Lahti ym. 2006, 116.) Toisin oli teemaryhmän parissa. LähiTV:n katseluun kohdistetut laatukriteerit olivat ryhmässä korkealla. Ohjelmistolta odotettiin teknisesti hyvää laatua ja ammattimaista tuotantoa. Videoiden amatöörimäisyys tukahdutti oitis katselua.

”En mä välttämättä kyllä juuri jaksa kattella semmosta, kun just ei osaa haastatella eikä osaa kuvata ja sitte ku sitä kattelee nii ei sitä välttämättä televisiosta jaksa kattoo...saatikka sitte ruveta kattoo jotaki tommosta. Kyllä siinä äkkiä tulee se raja että ei, tekee sitte jotaki muuta...jos se tosiaan yhdellä kameralla heiluu siellä täällä, niin tota kyllä mä lähen pihalle vaikka leikkaan nurmikkoo sitte.” (mies)

Heikompi laatu hyväksyttiin silloin, jos kyseessä oli omaa elinpiiriä, läheisiä tai itseä kiinnostava ja koskettava asia. Omien lasten joulujuhlat tai lähialueen kaavoitukset olivat ryhmäläisten mielestä esimerkkejä kiinnostavista aiheista.

”...Jos se ois semmonen aihe mistä mä haluaisin tietää lisää asiasta, niin mä varmaan sen verran, että mä en vaadi niin paljon, että se huonompiki kuvanlaatu tai äänenlaatu kelpaa mulle...Ihan varmaan kaikki mitä uutta sinne on suunnitteilla niinku kunnan kauttaki, jos on jotaki, ku nythän sinne taas on kaavotettu tonttia sun muuta, niin sitte siitä esimerkiksi, jos siitä ois tehty jonkinlaista videoo, että mitä mieltä ihmiset on siitä asiasta ja erilaisia kannanottoja ja tämmösiä, niin kyllä mä varmaan sen kattelisin, kun se koskettas nii lähelle, lähelle ittee.” (nainen)

”...Jos se jotenkin koskettaa henkilökohtaisesti niin varmaan tulee katottua huonompaaki...” (mies)

Läheisten asioiden, paikkojen ja ihmisten näkyvyys oli LähiTV:n katsojille erityisen tärkeää. Videoita tilattiin videokarusellista etenkin silloin, jos sen sisältö koski omaa lähialuetta tai kaupunginosaa. Osa katselusta tapahtui myös nimen tai summittaisesti.

”...En kokenu sitä oikein kiinnostavaks ku se oli eri kaupunginosasta. Jos se ois ollu omasta niin mä oisin ilman muuta kattonu.” (nainen)

Paikalliselta ja kansalaislähtöiseltä kanavalta odotetaan etenkin säännöllistä ja paikallista ohjelmistoa. Haastateltavat toivoivat paikallisia uutisia ja ajankohtaisohjelmistoa myös videokarusellin ohjelmistoon. He kuitenkin tiedostivat, että säännöllisen ohjelmatuotannon toteuttaminen tulisi kalliiksi eikä siitä oltu valmiita maksamaan, jo olemassa olevan TV-luvan lisäksi, yhtään ylimääräistä.

”...siinä kysymyslomakkeessakin kysyttiin, että mitä sinne, kaivattaisko sinne tällöisiä ajankohtaisohjelmia. Niin semmosia ihan oikeita ohjelmia sinne ehkä, niinku tavallaan, että tuotettas esimerkiks siltä alueelta säännöllisesti, niin se olis semmonen, mitä sinne kaipais. Sit sitä tulis varmaan katottuakin.” (mies)

Paikallisista ja ihmisläheisistä asioista tunnutaan puhuvan edelleenkin liian vähän. Tietoa saadaan toki muistakin paikallisista viestimistä, mutta sitä halutaan lisää, nimenomaan vaivattomasti.

”Ei me olla median sisällöistä vastuussa...Mehän halutaan sitä tietoa ilman. Että sitä ei tarte ite tuottaa.” (mies)

Suurempi ryhmä (Lahti ym. 2006, 116–117, 128–129) koki myös virallisemmän materiaalin, kuten valtuuston kokoukset, LähiTV:oon sopivana ja kiinnostavana materiaalina. Pääosin myös kansalaislähtöistä sisällöntuotantoa pidettiin koekäyttäjien parissa asiapitoisen ja hyödyllisen materiaalin tuottamisena. Vain muutamat nostivat keskustelussa esiin humoristisen tai itseilmaisuuksiin tähtäävän toiminnan. Vapaamuotoisempi, itseilmaisua korostava puoli tuntuu enemmän liittyvän netissä oleviin kansalaislähtöisiin sisältöihin. Moni teemaryhmäläinen taasen ilmoitti, että tärkeisiin keskustelutilaisuuksiin tai juhliin menisi paikan päälle enemmän itse, kuin katselisi ohjelmaa televisiosta. Kunnanvaltuuston pitkien kokousten anti ja olennainen sisältö haluttiin mieluummin tiiviinä ja toimitettuna pakettina.

”...Olisin itte ollu paikalla, jos olisin niin paljo asiasta kiinnostunu, mutta en jaksais kyllä ainakaan televisiosta enää kattoo. Kyllä mä käytän sen ajan sitte johonki muuhun, kun siihen, että mä kyttään televisiosta jotain keskustelua...” (mies)

” Sama juttu, että mä ite ajattelin tossa just äsken, että jos ois tästä pikaraitiotiejutusta ollu esimerkiksi se valtuustokäsittely ja jos siitä olis tehty esimerkiks joku lyhyt insertti , että mistä on kysymys ja mitä siitä

tähän mennessä tiedetään, nii tällä tavalla toimitettuna vois olla oikeenki mielenkiintosta, mutta sitte tää asia ois tullu tietämättä, että minkälaista se keskustelu siellä on. Mä en oo koskaan käyny kuuntelemassa, miten Tampereen valtuusto keskustelee.” (mies)

Ammattilaisen työtä arvostetaan edelleenkin. Toimittajan asema näyttää haastattelun perusteella olevan vankalla pohjalla eikä kansalaislähtöinen sisällöntuotanto tunnu sitä horjuttavan. Myös muut kanavan koekäyttäjät toivoivat ammattitaitoista ja teknisesti hyvänlaatuista sisältöä LähiTV:oon. Toimittajaa kaivattiin esimerkiksi asiaohjelmien ja uutisten tekijäksi tai kansalaisten juttuideoiden toteuttajiksi silloin, kun omat taidot tai innostus ei riittäisi (Lahti ym. 2006, 118–119).

”Joo sen nyt saattaa kuvitella, että se ei nyt pistä sinne ihan, jos se ei oo varma siitä asiasta, että onko se just näin, niin se miettii ensiks että kannattaaks sen laittaa. Mutt jos yksittäinen henkilö niin se voi laittaa että kun se on sen mielestä oikein, niin sinne...Ku se on mun mielestä oikee asia ja mää oon kannassani ja se on siinä. Mutt toimittaja miettii sitä. Samahan netissä on, että siellä pitää aina suhtautua. Jos siellä on sata käyttäjää jossain keskustelupalstalla, nii siellä on sata eri mielipidettä. Harvemmin löytyy samaa mielipidettä kahdelta henkilöltä.” (mies)

Vaikka ohjelmien koostajiksi ja tekijöiksi toivottiin ainakin osin ammattilaisia, lähteiksi toivottiin perinteisten asiantuntijoiden sijaan tavallisia asukkaita. Perinteisten uutisjuttujen tilalle kaivattiin uusia jutun teko- ja toteutustapoja. Hujasen (2002, 177–179) mukaan journalistit eivät osaa suhtautua tavallisiin kansalaisiin juttujen lähteinä. Toimituksissa kansalaisten vähättely tapahtuu pienin, mutta säännöllisin rutiinein.

”Kyl siin saisi kuulua niitä sen kaupunginosan asukkaiden ääniä, ett toss oli tosiaan enemmän äänessä ne päättäjät, jotka muutenki saa puhua. Et, jos tavoitteena olis se, ett niitten kansalaisten ääni kuuluis, nii ei se toss hirveesti päässy kyl kuulumaan ett, kyll tossa oli perinteisen uutisraportin ote, että asiantuntijat puhuu ja kansalaiset kuuntelee.” (nainen)

6.2.2 Televisio sopiva väline kansalaismedialle?

Televisiota katsotaan yleensä yhdessä muiden perheenjäsenten kanssa ja se on yhteisöllistä toimintaa. Interaktiivisten digi-tv-palvelujen on ajateltu tulevaisuudessa lisäävän yhteisöjen syntymistä ja vuorovaikutusta entisestään (Kangaspunta 2006, 131). Televisio tarjoaa myös aiheita, joista voi keskustella töissä tai koulussa. Suurin osa koekäyttäjistä kertoi, että LähiTV:tä katseltiin pääosin yhdessä ja sen ohjelmista keskusteltiin muiden perheenjäsenten kanssa. (Lahti ym. 2006,

116.) Ero teemaryhmään oli selkeä. Heidän mukaansa LähiTV ei koonnut yhteen perheen kaikkia jäseniä. Tarjolla ollut ohjelma karkotti ainakin nuorimmat jäsenet pois ruudun ääreltä.

”No meillä kävi kyllä ihan samanlailla ku joku sano, ett niinku lapset suurin piirtein karkas huoneesta. Et tota mä kattelin koiran kanssa. Mun tytär ei, sillä oli myöskin ne käyttöoikeudet, niin hän ei niinku kertaakaan kattonu eikä viihtyny sen seurassa lainkaan.” (nainen)

Hintikka (2003) on erotellut television ja tietokoneen käyttöön liittyviä eroja. Suurin ero television ja netin välillä syntyy katsojan tai käyttäjän toiminnasta. Televisio on olohuoneessa paremminkin viihdyke, jonka katselusta nautitaan passiivisesti: interaktiivisuus ja osallistuminen eivät innosta katsojia. Internetissä toiminta on melkein päinvastaista, aktiivista ja vuorovaikutteista. Kun television katselu yhdistää olohuoneessa yhdessä katsovia toisiinsa, netin ja tietokoneen käyttö luo yhteisöllisyyttä lähinnä, siinä ajassa ja tilassa, kuvitteellisella ja symbolisella tasolla. Kuitenkin digi-tv:seen liitetään suuria toiveita vuorovaikutukseen innostavana välineenä. Vielä sen interaktiivisuus on rajoittunut lähinnä SMS- ja internet-teknologiaan (Näränen 2006, 90). Digi-tv:n suuret lupaukset rajoittuvat myös ryhmäläisten mielestä lähinnä peleihin ja äänestyksiin.

”...On hirveen paljo nykyään ohjelmia missä vaan yritetään tavallaan osallistumista ja semmosta mä en niinku. Mutta tommonen, että jos saa jotain lisätietoo niin se on ihan eri asia, mutta semmonen, että pitäis nyt niinku ottaa kantaa, että onko sininen joukkue parempi ku punanen joukkue, niin tota ei.” (mies)

”Ja nythän sieltä tulee ihan hirvittävät määrät näitä, joo on nekin ny sitte interaktiivisia, että osallistuu siirtämällä hevosta tai palloa, uhraamalla euron siihen että se heppa menee yhden ruudun tai jotain tämmöstä tulee niin hirveesti sieltä...” (mies)

Parantuneen äänen- ja kuvanlaadun lisäksi digi-tv:n ainoaksi eduksi jäi sen tarjoamat lisäpalvelut tai ammattimaisesti toimitettu lisätieto.

”Se digi-teksti-tv:hän on niin paljo parempi ku, siellä on sisältöjä vähän vähemmän kyllä kun nykyään mutta...esimerkiksi, urheilutuloksia katon sieltä tai näitä juttuja, niin siellä on paljon pitemmät, ne oli oikeita lehtijuttuja vertautuvia juttuja, se oli mun mielestä plussaa.” (mies)

”Ku siinä pysty tekeen tämmösiä testejä, että onko esimerkiks joku riski sairastua vaikka diabeetekseen tai muuhun ja siihen sen päivän ohjelmaan liittyviä näitä, ett ne oli uudelleen luettavissa siellä, artikkelit luettavissa.” (nainen)

Hurjimpien väitteiden mukaan televisiosta voisi tulla tietokoneen korvaaja tai toisin päin (Linturi & Wiio 2003, 268). Ryhmäläiset taasen kokivat, että paremminkin niiden yhteistoiminta voisi olla hyödyllistä, vaikka digi-tv:n tulevaisuuteen ei suuria toiveita liitettykään. Mobiilipalvelut tai television ja netin yhteensulautuminen aiheuttivat vastarintaa, vaikka osa ryhmäläisistä katsoi esimerkiksi elokuvia tietokoneelta. Kiinnostusta ei myöskään herättänyt se, että LähiTV:n sisältöjä voisi tilata etukäteen kännykällä.

”...Mä esimerkiksi katon Strömsöötä perjantai-iltapäivisin niin, siinähan on just se idea, ett sitten ne samat jutut löytyy myöhemmin netistä, että niihin voi palata...” (nainen)

”Mua henkilökohtaisesti inhottaa kaikki tämmöset laajennukset, mitä tapahtuu puhelimeen kännykkään siis, että koko aika tulee enemmän ja enemmän mitä tavallaan ihmisten oletetaan tai niitten pitäis tai mulle tulee semmonen olo että pitäiskö mun nyt vielä tämäkin eikö se nyt riitä että mä seuraan näitä asioita jo jostain...No määhä puhelimen kanssa rupeis mitään tilaamaan että.” (mies)

Netin arveltiin kuitenkin tulevan television kautta niiden saataville, jolle se oli uusi tuttavuus, etenkin vanhemmalle väestölle.

”Mutt se mitä aikasemmin piti tai mitä heti ajattelin silloin ku me tätä käytettiin oli se, että tietyn ikäisille ihmisille, jos toi teknisesti olis helpompi, jotka eivät käytä nettiä ja se että siellä olis niitä sisältöjä enemmän, niin tää on ihan eri juttu kun nyt meille kaikille jotka käytetään nettiä...” (mies)

”Korvike semmosille ihmisille joilla on niinku, joille televisio ei oo kauhistus, mutta tietokone on jo ajatuksena tämmönen. Mutta se on häviävä sukupolvi.” (mies)

Selkeä ero television ja netin välillä on siinä, että televisio syöttää ohjelmaa ennakoituna ohjelmavirtana, kun taasen netti sallii oman valinnan (Hintikka 2003). Ryhmäläiset kaipasivat televisiolta ennakoitavaa, tuttua ja turvallista ohjelmavirtaa. Toisaalta tähän vaikutti myös se, että kanava ei mahdollistanut videoiden katsomista kuten netissä: se ei tarjonnut mahdollisuutta valita milloin videoita halusi katsella eikä edes välttämättä sitä mitä halusi katsella. Ongelmallisena he kokivat myös sen, että omat valinnat näkyivät myös muille kanavan katsojille.

”Siinähan on hyvä, jos se näkyis vaan mulla, mitä määhä haluan nähdä. Jos mä haluan nähdä esimerkiksi autourheilua taikka mitä tahansa, niin määhä saisin nähdä vaan sitä. Mutt sinne on saattanut joku muu keritä jo pistää sille illalle ku määhä haluaisin nyt kattella moottoriurheilua niin pitsinnypläämistä, joka ei taas

kiinnosta enää yhtään, nii jotain ihan äärilaitaa. Siinä on toi riski olemassa just, että kun joku muu kerkiää jo pommittaa sinne hetken täyteen.” (mies)

”Mut tavallaan niinhän tapahtuu jo nytkin, kun sä avaat kanavan yksi, niin joku muu on...” (haastattelija)

”Niin, mutta mä voin kuitenkin luottaa, että Yleltä tulee esimerkiksi uutiset eikä moottoriurheilua.” (nainen)

Kaiken kaikkiaan keskustelussa kävi ilmi, että kansalaislähtöiset sisällöt soveltuisivat paremmin nettiin kuin televisioon. Netti tarjoaa myös teknisesti sujuvamman välineen omien sisältöjen julkaisemiseen.

”Tästä me eilen puhuttiin kotona niin, justin ton vanhemman tytön kans...että tähän vois tän videokarusellin toteuttaa nettiin ihan hyvin ja siellä toimis ilmeisesti paljon paremmin tämä näin. Jokainen sais katsoa vain sen minkä itse haluaa.” (mies)

6.2.3 Vaikuttaminen kanavan kautta

LähiTV:n tapainen kansalaislähtöinen sisällöntuotanto ei herättänyt suurta innostusta tai luottamusta. Yleisölähtöiset sisällöt rinnastettiin yleisönosastokirjoitteluun tai netin keskustelupalstaan. Syntyvää kansalaisjulkisuutta ei pidetty tasa-arvoisena ja ryhmäläiset ajattelivat, että samat aktiiviset kansalaiset osallistuvat julkisuuteen välineestä välineeseen.

”Se on muutama aktiivi sitte, jotka rupee rummuttaa omaa mielipidettänsä. On se sitte oikee tai väärä, en ota siihen kantaa, mutta sitä tuodaan sitte julki ja sitte ku sitä pääsee viel televisioon tuomaan sitä.” (mies)

Ryhmäläiset suhtautuivat vaikuttamismahdollisuuksiin kanavan kautta varauksella. Parempiin tuloksiin he arvelivat pääsevänsä perinteisimmoin keinoin tai valtamedian kautta.

”...mä mietin esimerkiksi sitä, ett kun tonne Iidesjärven rantaan sillo suunniteltiin sitä pallokenttää, niin sehän oli hirveen tärkeä, ett siit tuli niin iso juttu julkisuudessa, mut kun se oli kuitenkin näissä valtamedioissa, joilla on iso levikki ja kaikkee sellasta. Tässä ei oikeen tiedä, ett ketkä sitä katselee, tulisko siit just tämmönen niinku yleisönosasto, joka olis semmosta näennäisdemokratiaa, ett niinku annetaan nyt ihmisille semmonen kanava joka, ett ne luulee ett ne voi vaikuttaa. Mutt sitt oikeesti päättäjät katsois jotain ihan muuta.” (nainen)

”Esimerkiksi tästä pallokentästähän, nehän teki just sitä, että ne jako joka ikiseen postilaatikkoon nää, tota mikä se oli se urheiluseura mikä siitä oikein kampanjoi. Ett ne tuli tunkeen meidän postilaatikkoonki niit lappuja, niin se oli aika tehokasta. Ett ainakin se sillai provosoi ihmisiä siihen keskusteluun.” (nainen)

Myös tässä nousee esille selvä ero teemaryhmän ja muiden katselijoiden välille. Teemaryhmään verrattuna muiden LähiTV:n katselijoiden mielestä kanava tarjosi merkittävän kanavan vaikuttamiselle ja osallistumiselle. He luottivat omiin medialukutaitoihinsa ja tiedostivat, että kansalaismedialle ominaiset sisällöt eivät välttämättä ole neutraalia materiaalia. Kanavan ajateltiin tarjoavan myös erilaisille yhdistyksille ja seuroille hyvän mahdollisuuden esitellä toimintaansa. (Lahti ym. 2006, 119, 129.)

6.3 Kansalaisreporttereiden kokemukset

6.3.1 Tekijöille koulutusta

Yhtenä hyvänä mallina ja esimerkkinä LähiTV-hankkeelle toimi Mansetori-sivusto, jonka ansiosta nettiin oli syntynyt kansalaislähtöisiä sisältöjä. Paikallisuus verkkomediassa -projektin seurauksena syntynyt sivusto korosti, että paikallisuus on globalisoituvassa yhteiskunnassa tärkeä arvo. (Heinonen ym. 2000, 5, 35; Sirkkunen & Kotilainen 2004, 15–16.) Sivuston kehittämissä saadut opit pätevät myös LähiTV:oon. Ensinnäkin kansalaislähtöinen sisällöntuotanto on oppimisprojekti: ei siis riitä, että kansalaisille tarjotaan pelkkä välineistö sisältöjen tuottamiseksi, vaan heille on tarjottava myös kattava koulutus viestintätaitojen oppimiseksi. Mansetorin synnyttämä paikallisjulkinen tila lisäsi kansalaisten osallistumis-, julkaisu ja ilmaisumahdollisuuksia sekä luo tänäkin päivänä vuorovaikutteisia ja keskustelevia käytäntöjä. (Heinonen ym. 2000, 6–7; Sirkkunen & Kotilainen 2004, 11.) Sisällöntuotantoon osallistuneiden kansalaisreporttereiden mielestä myös LähiTV:n idea oli kehittelemisen arvoinen.

”Minusta ihan hyvä idea. Vaatii vain mielestäni tarkempaa ohjausta ja kehystä mitä tehdään, minne tehdään ja mikä on kohderyhmä.” (nainen)

”En tiedä vielä. Jos LähiTV on vain liike-elämän mainoskanavien jatko, niin ei paljon kiinnosta. Jos se saa esiin vaihtoehtokulttuuria ja näkökulmia, niin mikä ettei.” (mies)

Useampi tekijä lähti mukaan projektiin oppiakseen televisiojutun tekemiseen, koostamiseen ja leikkaamiseen liittyviä taitoja. Syy osallistumiseen oli myös sosiaalinen. Mahdollisuus tutustua toisiin kansalaisreporttereihin toimi hyvänä syynä osallistua kanavan sisällöntuotantoon ja koulutukseen.

”Halusin saada tietoa videokuvauksesta, tutustua muihin asiasta kiinnostuneihin (LähiTV:n sisällöntuottajiin) sekä halusin tutustua koulutuksen toteutukseen.” (nainen)

Projektin aikana kansalaisille järjestettiin myös lyhyt kuvaus- ja leikkauskoulutus. Kuvauskoulutuksessa opetettiin kamerankäytön ja kuvauksen perusteita. Leikkauskoulutuksessa käytiin lyhyesti läpi Windows XP:n videon käsittelyyn soveltuvaa Movie maker -ohjelmaa, mutta editointi tuotti kuitenkin monille vaikeuksia. Moni olisikin kaivannut lisäkoulutusta tai ammattilaisten apua. Tekijät saivat projektin puolesta halutessaan myös kameran käyttöönsä. Oletuksena oli, että digivideokamerat olisivat jo yleistyneet kansalaisten kotikäyttöön, joten kameroita oli käytössämme vain kaksi kappaletta. Tämä oletus oli kuitenkin väärä. Myös editointimahdollisuudet puuttuivat useimmilta ja tätä varten heille järjestettiin mahdollisuus editointiapuun nuorisoasema Vuoltsussa tai Tampereen ammattikorkeakoulussa.

”(Minulla ei ole) editointilaitteistoa. Käytössäni on vanha läppäri, siinä pyörii juuri ja juuri W-95 enkä edes tiedä toimisiko uudet editointiohjelmat siinä.” (mies)

Toisaalta kansalaislähtöinen tuotanto saattaa myös innostaa tekijöitä hankkimaan uutta tekniikkaa ja opettelemaan, miten oikea televisiojuttu oikein syntyykään.

”Tämän projektin innoittamana olemme päässeet pitkälle ja hankkineet kohtalaisesti välineitä (harrastelijatasolla).” (nainen)

6.3.2 Korkeat vaatimukset omaan tekemiseen

Videoiden aiheet ja ideat löytyivät kansalaisreporttereiden omasta elinpiiristä: harrastuksista, lähialuetta koskevista kaavoituksista, liikennejärjestelyistä jne. Ryhmästä löytyi innostusta tehdä juttuja myös arkisista ja ihmisläheisistä aiheista, joita valtamediat karsastavat.

”Aiheita kyllä riittäisi. Nyt voisi tehdä jutun joukkoliikenteen heikennyksistä. Vehmaisissa lopetetaan bussilinja 5, asukkaat pakotetaan käyttämään Kangasalan palveluja. Epäkohtia voisi nostaa esille!”
(nainen)

”Harrastukset shakki ja Rajaportin sauna. Kansainvälisen savusaunaklubin toiminta. Sitten tietenkin paikallisten (harrastaja)teattereiden esittelyjä, museojuttuja yms. paikallisperinnettä.” (mies)

”Minua kiinnostavat ihmiset ja heidän elämänsä, varsinkin vanhukset ja lapset.” (nainen)

Vapaaehtoisuuteen pohjautuva videoiden tekeminen jäi usein sivuun muiden kiireiden keskellä. Jatkuvaan sisällöntuotantoon ei tuntunut liikenevän aikaa. Editoinnin työläys ja tekniikan aiheuttamat vaikeudet yllättivät monet. Videoita ei valmistunut lähetykseen asti kovinkaan montaa. Kansalaisreporttereista vain neljä sai tehtyä videopätkänsä valmiiksi. Katsojalähtöisen sisällön tuotannossa kattavan koulutuksen saaminen oli haastateltavien mukaan erittäin tärkeää ja yksi tekemisen perusedellytys.

”Editoinnin ja materiaalien koossapitämisen oppiminen kantapään kautta vei paljon aikaa. Editointiaikojen järjestely. Ajankohta tehdä dokkari juuri ennen matkaa ei ollut paras mahdollinen.”
(nainen)

”Tekniikka yleensä. Kameraan tutustuminen olisi pitänyt opastaa ihan kädestä pitäen. Editointia en ehtinyt edes kokeilemaan. En muuten haluaisi ladata tuotoksiani kotikoneelle edes editoinnin ajaksi.”
(nainen)

Lopputulokset tuntuivat olevan se palkkio, jonka takia jaksettiin nähdä enemmän vaivaa. Myös tunne, jonka tekeminen tuotti, oli monien mielestä omassa tekemisessä palkitsevinta ja parasta. Oppiminen, luomisprosessi ja tunne, että omalla tekemisellä on merkitystä, toimivat hyvinä motivaattoreina.

”Kuvaaminen oli hauskaa. Ihmiset luulivat ihan oikeaksi reportteriksi.” (nainen)

”Yleensä palkitsevaa on jättää jälkipolville ajan, henkilöiden, tapahtumien jne. elävä visuaalinen tapahtumakuvaus...” (mies)

”Lopputulokset. Ilman kiirettä myös itse leikkelyn ja rytmiikan harjoittelu.” (nainen)

Kynnys televisio-ohjelman tekoon oli kanavan katsojien parissa vielä korkea. Paikallisille sisällöille tuntuu olevan sosiaalista tilausta, mutta omaan tekemiseen suhtauduttiin kriittisesti eikä luottamusta omiin taitoihin tai kiinnostavan sisällön tekemiseen kaikilta löytynyt.

”Ja sit tulis just semmonen perfektionisti olo, ett sitte pitäs saada tosi hyviä kuvia ja ett siin joutus näkee tosi paljo vaivaa ja sit sitä oliski pian ammattilainen.” (nainen)

”Niin. Elikkä ku mä jo itekki oon kritisoinu nytte ja mulla kävi kamera huollossaki ku se ei riitä niinku se valovoima siihen, pokkarin valovoimat ei riitä heti ku mennään, no tässä tilassa ehkä riittää, mutt sitt siihen täytys panostaa niihin laitteisiin, että niitä kehtais näyttää. Taikka sitte että kehtaisin kertoa , että toi on muuten mun tekemä...” (mies)

Moni pelkäsi, että innostus omaan sisällöntuotantoon olisi vain hetkellinen ja hiipuva ilmiö. Kanavan ehdotettiin tarjoavan mahdollisuuksia oppilaitoksille tai koululuokille, jolloin ohjelman tekeminen ja laatu saataisiin osin turvattua. Opetusvälineenä toimivista kanavista on muun muassa esimerkkinä Huhta-TV (www.huhta-tv.fi) ja netissä toimivat Dina-TV (www.dina.tv) sekä Tampereen yliopiston Yliopisto-TV (<http://yliopistotelevisio.uta.fi/>).

”No mä en nää oikeen mieltä siinä. Kyllähän se vois onnistua vähän aikaa ja kyllähän nuoriso esimerkiksi tykkää hirveesti tehdä videoita ja kaikkee tällästä ett se on hetken aikaa kivaa, se vois olla tämmöstä just hetkellinen innostus jos siin ei oo mitään systemaattisempaa.” (nainen)

”Mä nään sen jotenki sillai, ett siinä olis niinku sellasia mahdollisuuksia joilleki yhteisöille, ett sanotaan vaikka niinku joilleki videopajoille ja sellasille, ett tavallaan käyttäs semmosena oppimisvälineenä niin...” (nainen)

7 LOPPUPÄÄTELMÄT

7.1 Yleistä

Näyttää siltä, että digi-tv:stä puhuttaessa on totuttava siihen, että tekniikka näyttelee suurta roolia keskustelussa. Merkittävä huomio myös on, että LähiTV ja sen tuottamat palvelut rinnastettiin poikkeuksetta nettiin. Siihen verratessa kanavan tuottamat palvelut ovat toivottoman hitaita ja tarjonta niukkaa. Koekäyttäjille toimitetut MHP-boksit toimivat laajakaistan sijaan modeemiyhteydellä, joka edustaa hidasta ja vanhentunutta tekniikkaa.

Digitalisoitumisen etenemistä on arvosteltu etenkin sen tekniikkavetoisuudesta. Myös LähiTV keskittyi pääsääntöisesti koko projektin ajan tekniikkaan, sen ongelmiin ja mahdollisuuksiin. Sisällöntuotanto jäi tämän tavoitteen varjoon eikä projektin budjetissa monipuolisten sisältöjen hankintaan panostettu. Kansalaislähtöisiä sisältöjä hyvin kuvastava ja kattava sisältö jäi pilotissa vain haaveeksi.

Suhtautuminen kanavaan, sen sisältöihin ja tulevaisuuteen oli kanavan koekäyttäjien parissa pääosin myönteistä. LähiTV:osta uskottiin tulevan hyvä kansalaislähtöinen ja paikallinen kanava, kunhan sisältö vielä monipuolistuisi. Teemaryhmän haastattelu antaakin mielenkiintoisen vertailukohteen projektin muille tuloksille. Sen avulla pystyi tarkemmin määrittelemään, millaisia haasteita kansalaismedian sisällöillä ja tekijöillä voisi tulevaisuudessa olla edessään.

7.2 Sisällölle tiukat laatuvaatimukset

Kanavan mahdollisuuksiin uskottiin katsojien parissa, jos kanavan sisältö ja tarjonta lisääntyisi sekä monipuolistuisi. Sisällöntekijöiltä kaivattiin ammattimaisuutta, sillä amatöörimäisesti toimitetut ja teknisesti huonolaatuiset sisällöt tukahduttivat automaattisesti katsomista ja saivat aikaan negatiivisia reaktioita kanavan koekäyttäjissä.

Kansalaismediamaiset sisällöt kiinnostaisivat LähiTV:n katsojia silloin, jos niiden laatu olisi tarpeeksi hyvä tai aihe koskettaisi katsojaa ja hänen lähipiiriään. Lasten joulujuhliin tai koulun

esityksiin mentiin mieluummin paikan päälle itse, kuin että niitä olisi pelkästään kanavan kautta katseltu. Kunnanvaltuuston kokoukset ja muut kaupungin tai kunnan keskustelutilaisuudet kiinnostivat vain tiiviinä ja toimitettuina paketteina.

Kanavalle toivottiin ammattilaisten säännöllistä ja toimitettua ohjelmaa, mutta juttujen teossa tavallisten kansalaisten toivottiin toimivan juttujen lähteinä perinteisten asiantuntijoiden sijaan. Uutiset, ajankohtais- ja asiaohjelmat olivat sitä tarjontaa, mitä katsojat olisivat kanavalle kaivanneet.

Kanava ei tarjonnan suppeuden vuoksi herättänyt suuria elämyksiä, mutta sitä katsottaisiin etenkin silloin, jos se paikallisena kanavana tarjoaisi ainutlaatuisuudellaan jotain, mitä muut kanavat eivät. Kanavalle hakeuduttaisiin silloin, kun muilta kanavilta ei juuri silloin tulisi mielenkiintoista ohjelmaa. Videosisältöjen pitäisi kuitenkin olla saatavissa katseltavaksi heti eikä viiveellä. Kanavalle toivottiin myös jatkuvaa ohjelmavirtaa ja perinteisempää ilmettä.

LähiTV:n tarjoamiin vaikuttamista ja osallistumista tukeviin visioihin suhtauduttiin varauksella. Katsojien parissa uskottiin, että parempia ja tehokkaampia vaikuttamiskanavia olivat perinteiset valtamediat tai lentolehtiset. Kansalaismedian sisällöt ryhmäläiset rinnastivat lähinnä yleisönosastokirjoitteluun tai netin keskustelufoorumeihin.

7.3 Tekemisen haasteet

Kansalaiset voivat toimia LähiTV:n tyyppisellä kansalaislähtöisellä kanavalla kahdella tavalla. Ensinnäkin kansalaisten parista nousi ideoita ja ehdotuksia jutunaiheiksi, mutta toteutus, kuvaus ja leikkaus, haluttiin jättää ammattilaisen käsiin. Toiseksi LähiTV tarjosi kansalaisille kaluston, neuvontaa, koulutusta ja editointiapua, jolloin he pystyivät toimimaan kanavalla halutessaan aktiivisina sisällöntuottajina.

Kansalaisreportterien juttuaiheet nousivat omasta elinpiiristä. Juttuja haluttiin tehdä myös aiheista, jotka valtamedia jättää usein huomioimatta. Kansalaisreportterin rooli miellettiin tiedonvälittämiseksi humoristisen itseilmaisun sijaan. Katsojat kuitenkin ajattelivat, että kanava voisi toimia myös itseilmaisun tai yhteisöllisen esittelymateriaalin julkaisuforumina.

Projektin kansalaislähtöisen sisällöntuotannon anti oli laiha. Paikallista, public acces -televisiotoimintaa ei voi tuottaa pelkästään vapaaehtoisvoimin. Jutun tekeminen jää usein tavallisen arkielämän jalkoihin ja sijoittuu hyvin alas tärkeiden asioiden listalla. Joko alueellisten sisältöjen luomia mahdollisuuksia ei vielä tiedosteta tai kynnys tekemiseen on liian korkea. Tulevaisuuden haasteeksi jää, miten kansalaisjournalisteja saisi kannustettua tarpeeksi. Pelkkä rohkaisu ja neuvonta eivät näyttäneet riittävän. Moni kansalaisreportteri myönsi, että pieni kannustin tuskin olisi pahitteeksi.

LähiTV ei pysty luomaan tai takaamaan tasa-arvoista kansalais- tai paikallisjulkisuutta, sillä myös siellä puutteelliset tiedot, taidot ja tekniikka nostavat kynnystä sekä estävät mahdollisuuksia osallistua. Riittävä koulutus, uudet taidot, halu oppia, tekniikka, kannustus ja vahva yhteisöllisyys toimivat hyvinä motivaattoreina ja edellytyksinä osallistua kanavan sisällöntuotantoon. Myös palaute on tekijöille tärkeää. Videoiden kuvaamisen tai editoimisen on tunnettava mielekkäältä ja merkittävältä, jotta kansalaisreportterit sitoutuisivat toimintaan tiiviimmin.

Projektin puolesta tarjotun lyhytmuotoisen kuvaus- ja leikkaukoulutuksen oli tarkoitus kannustaa asukkaita itsenäiseen sisällöntuotantoon. Kannustamisen lisäksi koulutuksen tarkoituksena oli madaltaa kynnystä tekijän ja tekniikan välillä. Editointi nousi kuitenkin projektin suurimmaksi ongelmaksi. Kansalaisreportterit saivat kuvattua paljonkin materiaalia, mutta jutun edistymisen keskeytyi yleensä editointiin. Projekti järjesti apua sitä tarvitseville, mutta sitä oli tosin tarjolla rajoitetusti. Kansalaislähtöisen sisällöntuotannon jatkuvuuden kannalta olisi tärkeää, että halukkaille ja innokkaille kansalaisjournalisteille järjestettäisiin kattavampi koulutus kuvauksesta ja leikkauksesta. Myös editointitilojen järjestäminen on tärkeää, koska kaikilla ei välttämättä ole kotikonetta tai videon editoinnissa tarvittavaa ohjelmaa. Tällä hetkellä Tampereella ei ole myöskään tarpeeksi editointitiloja tai -apua.

Projektin synnyttämien kokemusten perusteella voi sanoa, että kanavan sisällöntuotanto vaatii jonkun johtamaan ja organisoimaan toimintaa. Tuki valtion tai kaupungin taholta on välttämätöntä toiminnan ylläpitämiseksi. Erilaiset yhteistyömuodot kaupungin, oppilaitosten, urheiluseurojen ja yhdistysten kanssa voisivat olla mahdollisia sisällöntuotantoa turvaavia tekijöitä.

7.4 Televisio vs. netti

Kansalaismedian sisällöille ei tunnu olevan huutavaa tarvetta televisiossa, eivätkä ne aiheuttaneet katsojissa suurta innostusta. Tämä voi olla osin sitä kehitystä, jossa myös tosi-tv-ohjelmat ovat kärsineet lievän inflaation.

Televisiolla on suomalaisissa perheissä vakiintunut asema ja siltä odotetaan korkeaa laatua. Lisäksi televisiota voi kuvailla vaivattoman, viihteellisen ja passiivista vastaanottoa tukevaksi välineeksi. Kansalaismediamaisten sisältöjen sijaan televisioon kaivataan edelleen lisää ammattilaisten tuottamaa paikallista ja alueellista tietoa. Ihmisiä kiinnostaa ennen kaikkea tieto oman elin- ja lähipiirin tapahtumista, huveista ja hyödyistä.

Netti tuntuu olevan kansalaismedian sisällöille se oikea, hyväksytty julkaisualusta. Nettiin osataan myös suhtautua medialukutaitoisemmin eikä sen sisältöihin asennoiduta niin kriittisesti kuin perinteisempiin joukkoviestimiin. Sen sosiaalinen ja vuorovaikutteinen luonne tuntuu toimivan kansalaismedian saralla sekä tuottavan yhä uudenlaisia ja monipuolisempia sisältöjä valtamedian rinnalle, sillä joukkoviestimet ja mediainstituutiot ovat netissä sisällöntuottajia tavallisten kansalaisten seassa.

Sellaisenaan netin sisältöjä on mahdotonta siirtää televisioympäristöön ja ne vaativat omat sovelluksensa. Nähtäväksi jää, mitä tekninen kehitys ja digi-tv:n vuorovaikutusta tukevat ja monisuuntaiset palvelut voisivat tuoda kansalaismedian kentälle. Ainakaan tällaisenaan, MHP-laite modeemiyhteyksineen, ei tarjoa varteenotettavaa kilpailijaa netin vaivattomille julkaisufoorumeille.

7.5 Tutkimusaiheita

Kansalaislähtöinen sisällöntuotanto tarjoaa monia tutkimusaiheita monivivahteisuutensa takia. Mielenkiintoista olisi ainakin seurata, miten valtamedialle netissä sitten loppujen lopuksi käy? Onko portinvartijan rooli vaarassa ja entä mitä tapahtuu journalismille tai journalistin ammatille? Mielenkiintoista olisi myös tutkia tarkemmin, millaisia mahdollisia rooleja, sisällöntuotannon mahdollisuuksia ja osallistumismotiiveja tekijät perinteisemmissä viestimissä saavat uutiskuvillaan tai videopätkillään. Tällä hetkellä tuo kansalaislähtöinen sisällöntuotanto on ammattilaisten mukaan alkutekijöissään, vaikka helmiäkin seasta kuulostaa löytyvän.

Sosiaalinen media on tällä hetkellä kuuma aihe. Sitä on kuitenkin vielä varsin vähän tutkittu Suomessa ja tutkimus on kohdistunut lähinnä blogeihin. Internetissä olevat kansalaisten videosisällöille avoimet netti-tv-kanavat tarjoaisivat verkkopäiväkirjojen rinnalla hyvän ja mielenkiintoisen tutkimuskohteen.

Tutkimusta voi siis tehdä monesta näkökulmasta: kansalaisen, ammattilaisen, yrityksen jne. Samalla voi pohtia, millaisesta journalismin tai julkisuuden muutoksesta on kyse. Onko demokraattisempi julkisuus sittenkään vielä todellisuutta vai pelkkää utopiaa?

LÄHTEET

Atton, Chris (2002): *Alternative Media*. London: Sage.

Borg, Sami (2004): *Mahdollisuuksien maa. Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tutkimuksesta*. Oikeusministeriön julkaisuja 10/2004. ISBN:952-466-034-2.

Borg, Sami (2005): *Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002*. Oikeusministeriön julkaisuja; 3/2005. ISBN: 952-466-288-4

Bowman, Shayne & Willis, Chris (2003): *We Media. How audiences are shaping the future of news and information*. The Media Center at the American Press Institute. Thinking Paper.

Dey, I. (1993): *Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists*. London: Routledge.

Eerikäinen, Hannu (1993): *Videon poliittinen utopia: gerilla-tv ja sen perilliset*. Teoksessa Tarkka Minna (toim.) (1993): *Video, taide, media*. Taide. Helsinki.

Eskola Jari & Vastamäki Jaana (2001): *Teemahaastattelu: opit ja opetukset*. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Rainer (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gillmor, Dan (2004): *We the media. Grassroots Journalism by the People, for the People*. Sebastol, California: O'Reilly.

Hakkarainen, Pirkko (1998): *Aluetelevision ideat ja haasteet: käsityksiä Päijät-Hämeen tv-toiminnasta*. Sarja C27/1998: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2000): Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistolle. Kunnallisalan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu, nro 21.

Heiliö, Matti (1998): Osallisuusprojekti ja nuorisokulttuuri – uudet ajatukset etsinnässä. Nuorisotutkimus 16(1998):3.

Heinonen, Ari ym. (2000): Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa -projektin loppuraportti. Sarja C32/2000. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Hellman, Heikki (1998): Uustelevisio aika? Yleisradiotoiminnan edellytykset television rakennemuutoksessa. Helsinki: Hanki ja jää Oy, Hakapaino Oy.

Hemanus, Pertti & Tervonen, Ilkka (1986): Vaihtoehtojournalismi, minkälainen vaihtoehto? Kysymyksiä ja keskustelun avauksia. Sarja C8/1986. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1993): Teemahaastattelu. 6. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000): Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hujanen, Jaana (2002): Kansalaisnäkökulma ja pienten rutiinien valta. Tiedotustutkimus 25(2002):1, s. 177–179.

Jankowski Nick, Prehn Ole ja Stappers James (toim.) (1992): The People's Voice. Local Radio and Television in Europe. London: John Libbey & Company Ltd.

Jankowski, Nick (toim.) (2002): Community Media in the Information Age. Perspectives and Prospects. Cresskill NJ: Hampton Press Inc.

Kangaspunta, Seppo (2003): Terveyskanavan tarina. Analyysi digi-tv:n ensimmäisestä vaiheesta. Tampere: Tampere University Press.

Kangaspunta, Seppo (2006): Yhteisöllinen digi-tv. Digitaalisen television uusi yhteisöllisyys, yhteisöllisyyden tuotteistaminen ja yhteisötelevisiion vaihtoehto. Akateeminen väitöskirja. Tampere: University Press.

Korsgaard, Ove (2001): Why has Citizenship Become such a Vogue Word? Teoksessa Korsgaard Ove, Walters Shirley ja Andersen Randi (toim.) 2001: Learning for Democratic Citizenship. The Danish University of Education. The University of Western Cape. The Association for World Education. Copenhagen.

Kunelius, Risto (2003). Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Porvoo: WSOY.

Kurki, Leena (2000): Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuutti, Heikki (1994): Journalistiikan sanasto. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Lehtonen, Heikki (1990): Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Lintulahti, Matti (2006): Tulevaisuuden journalismin jalanjäljillä. Tiedotustutkimus 29(2006):1, s. 38–50.

Linturi Risto & Wiio Osmo (2003): Siirtyykö joukkoviestintä uusmediaan? Teoksessa Nordenstreng Kaarle ja Wiio Osmo (toim.) (2003): Suomen mediamaisema. Helsinki: WSOY, s. 265-276.

Martikainen, Ari (2004): Kaupunginosakirjeenvaihtajat: yhdessä tekemällä verkkokirjoittajiksi. Teoksessa Sirkkunen, Esa ja Kotilainen, Sirku (toim.) (2004): Toimijaksi tietoverkoissa. Raportti kansalaislähtöisen verkkoviestinnän mahdollisuuksista. Sarja B 44/2004. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, s.93–124.

McQuail, Denis (2000): Massa Communication Theory. 4th edition. London: Sage.

Merrill John C. ym. (2001): *Twilight of Press Freedom. The Rise of People's Journalism*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Mäkinen, Maarit (2006): *Digitaalinen voimistuminen ja kansalaisten osallisuus tietoyhteiskunnassa. Esimerkkejä verkossa julkaisevista paikallisyhteisöistä*. Lisensiaattitutkielma. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Näränen, Pertti (2006): *Digitaalinen televisio. Analyysinä alkuperästä, viestintäpoliittisista haasteista ja tv-järjestelmän muuttumisesta*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Rissanen, Tommi ym. (2004): *Digitaalisen television ansaintalogiikat*. Helsinki. ArviD-julkaisu 03/2004.

Rodriguez, Clemencia (2001): *Fissures In The Mediascape. An International Study of Citizens' Media*. Cresskill, New Jersey: Hampton Press, Inc.

Salo Petri & Suoranta Juha (2002): *Sivistyksellinen aikuiskasvatus*. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Schaffer, Jan (2005). *Citizens Media: Has It Reached a Tipping Point?* Artikkelinä lehdessä *Nieman Reports* 59(2005):4.

Seppänen, Janne (2005): *Visuaalinen kulttuuri. teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

Sirianni, Carmen & Friedland, Lewis (2001): *Civic Innovation in America: Community Empowerment, Public Policy and the Movement for Civic Renewal*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Sirkkunen, Esa (2005). *Paikallistelevisioiden henki pihisee, ainakin vielä*. *Tiedotustutkimus* 28(2005): 4-5, s. 93–102.

Sirkkunen, Esa (2006a): *Blogit ovat evoluutiota eivät revoluutiota*. *Tiedotustutkimus* 29(2006):1, s. 51–61.

Sirkkunen, Esa (2006b): Vertaismedia haastaa perinteisen. Teoksessa Aula ym. (toim.)(2006): Verkkoviestintäkirja. Yliopistopaino kustannus. Palmenia-sarja, s. 139–159.

Sirkkunen, Esa ja Kotilainen, Sirkku (toim.) (2004): Toimijaksi tietoverkoissa. Raportti kansalaislähtöisen verkkoviestinnän mahdollisuuksista. Sarja B 44/2004. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos.

Tarkka, Minna ym. (2005): Digi-tv kansalaisvaikuttamisen kanavana. ArviD-julkaisuja 05/2005. Liikenne- ja viestintäministeriö.

Viirkorpi, Paavo (1993): Osallisuus, yhteistyö, valta ja muutos. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Wiio, Juhani (2003): Televisio. teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.). Suomen mediamaisema. Vantaa: WSOY.

Digitaaliset lähteet

Hederström, Christer (2004): Öppna radion och televisionen. Kartläggning och analys av icke kommersiell local radio och tv. Kulturapartmentet. [ONLINE]. Tulostettu 20.1.2006. Verkossa:

Hintikka, Kari A. (2003): Julkishallinnon palvelut ja niiden mahdollisuudet digitaalisessa televisiossa. TIEKE 12. TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry, Helsinki. [viitattu 2.12.2004]. Saatavissa: <http://www.tieke.fi/>

Kangaspunta, Seppo ja Huusko, Marjo (2003): Terveyskanava ei auennut. Terveiden ja hyvinvoinnin yhteisötelevisio – tutkimusprojektin loppuraportti. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. [ONLINE]. Tulostettu 1.8.2005. Verkossa: <http://www.uta.fi/jourttutkimus/>

Lahti, Maria ym. (2006): ”Kato, nyt sää oot telkkarissa”. Digitaalinen LähiTV paikallisyhteisöjen viestinnässä. Helsinki: Valopaino Oy. VTT tiedotteita 2345. [ONLINE]. Tulostettu 1.9.2006. Verkossa: <http://virtual.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2006/T2345.pdf>

Lenhart, Amanda & Fox, Susannah (2006) Bloggers. A portrait of the Internet's new storytellers. Pew Internet & American Life Project. 19.6.2006. [ONLINE]. Viitattu 1.9.2006. Verkossa: <http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP%20Bloggers%20Report%20July%2019%202006.pdf>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2005): Digi-tv etenee. Lisäkanavat houkuttavat - osa ei pidä laitehankintaa vielä ajankohtaisena 17.5.2005. [ONLINE]. Viitattu 24.3.2006. Verkossa: <http://www.mintc.fi/scripts/cgiip.exe/WService=lvm/cm/pub/showdoc.p?docid=1870&menuid=88&channelitemid=11543&channelid=54>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2006a): Digitelevision kirikierros alkaa - Projektipäällikkö vastaamaan sujuvasta siirtymävaiheesta, 18.1.2006. [ONLINE]. Viitattu 24.3.2006. Verkossa: <http://www.mintc.fi/scripts/cgiip.exe/WService=lvm/cm/pub/showdoc.p?docid=1870&menuid=88&channelitemid=12687&channelid=54>

Liikenne- ja viestintäministeriö (2006b): Vuosi digi-tv-siirtymää [ONLINE]. Viitattu 1.9.2006. Verkossa: <http://www.mintc.fi/scripts/cgiip.exe/WService=lvm/cm/pub/showdoc.p?docid=1870&menuid=88&channelitemid=14542&channelid=54>

Lintulahti, Matti (2005): Vaarallinen väärinymmärrys. 25.11.2005. [ONLINE]. Viitattu 24.3.2006. Verkossa: <http://mattilintulahti.net/mediablogi/2005/11/25/vaarallinen-vaarinymmarrys/>

McBride, Kelly (2006): The Problem with Citizen Journalism, 24.2.2006. [ONLINE]. Viitattu 24.3.2006. Verkossa <http://poynter.org/column.asp?id=67&aid=97418>

O'Reilly, Tim (2005): What Is Web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. 30.9.2005. [ONLINE]. Viitattu 30.10.2006. Verkossa <http://www.oreillynet.com/lpt/a/6228>

Sirkkunen, Esa 2004. Selvitys paikallisesta televisiotoiminnasta Suomessa. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö. [ONLINE]. Tulostettu 1.8.2005. Verkossa: <http://www.vtt.fi/tte/proj/lahity/docs/lahityraporttifin-1.pdf>

Valaskivi, Jaakko (2004): ”Community television” Japanissa. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos. [ONLINE]. Viitattu 10.11.2005. Saatavissa <http://www.uta.fi/jourttutkimus/japanfin-1.pdf>.

VN 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä. [ONLINE]. Viitattu 1.9.2005. Verkossa: www.intermin.fi/

<http://www.ideosphere.se/public/>

www.bbc.co.uk/videonation

www.creative.fi

www.current.tv

www.dina.tv

www.finfilms.net

www.finnpanel.fi

www.ftv.fi

www.huhta-tv.fi

www.mansetori.fi

www.m2hz.net

www.lähi.tv

www.lokal.tv/org

www.ohmynews.com

www.openchannel.se/cat

www.tv-tampere.fi

www.videventtiili.org

www.wikipedia.org

<http://yliopistotelevisio.uta.fi>

Muut lähteet

Atton, Chris (2005): Problems of the news media: Focuses, methodologies and innovations in journalism research. Nordic research training course on journalism research 26.9.–1.10.2005. Tampereen yliopisto.

Forssén, Anne (2006): Vs: Kysymys 1.5.2006 uutisjutusta. Sähköposti 3.5.2006.

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO

Tervetuloa

Kahvit

Esittelykierros, nimet, muutama kommentti ”miten meillä katsottiin LähiTV:tä”

1. Yleistä palautetta, käyttötottumukset

Mikä oli helppoa, mikä vaikeaa?

Helpottuiko käyttäminen alun opetteluun jälkeen?

Laitteet, otitteko virrat pois missään vaiheessa?

Kaukosäätimen käyttö?

Kuvan laatu/ näkyvyys?

Kanavan rakenne/ kanavat?

Sisältöjen ymmärtäminen, laatu?

Kehittyikö teillä LähiTV:n käyttöön tottumuksia?

Miten perheessänne yleensä katsottiin LähiTV:tä?

Kuka käytti? Yksin, yhdessä/ varta vasten?

Keskustelitteko LähiTV:stä?

Käyttivätkö kaikki perheenjäsenet?

Millaisissa tilanteissa?

Miten teillä puhuttiin LähiTV:stä?

palvelusta, esim. meen kanavalle tms.

2. Videokaruselli

Mitä mieltä olitte LähiTV:ssä olevasta videokarusellista?

Nimi, mielikuvat?

Oliko sitä miellyttävä käyttää?

Slottien mitta/ viive?

Olisiko pitänyt olla videoita pyörittänyt luuppi? (ei taukoa)

Kuinka usein katselitte LähiTV:n videokarusellin videoita kokeilun aikana?

Tilasitteko itse/ joku perheessänne videoita katseltavaksi?

Jos ette tilanneet, miksi ette?

Jos tilasitte videoita: Kuinka usein tilasitte videoita?

Onnistuiko tilaaminen helposti?

Millä perusteella valitsitte videon? (tekijä, aihe, kunta)

Vastasiko video odotuksianne? (miksi, miksi ei?)

Tilasitteko joitakin videoita useammin kuin kerran? Miksi?

Millaisia katsomanne/ tilaamanne videosisällöt mielestänne olivat?

Mitkä olivat parhaita, mitkä huonoja, mitä muistatte?

Mitä mieltä olette tv-sisältöjen tilaamisen mahdollisuudesta?

mikä mahdollisuudessa on hyvää/ onko jotain huonoa?

voisitteko kuvitella, että tulevaisuudessa tv-kanava rakentuisi tilattaville ohjelmille?
Mitä mieltä siitä, että tilattavat videot näkyivät kaikille
Entä silloin jos videot olisivat maksullisia ja näkyisivät kaikille?
millaisia tilattavien videoiden pitäisi teistä olla? (aiheet, kesto)
Olisiko videoita ollut hyvä voida tilata esim. mobiililla tai netistä?

Videonäytteiden katsominen:

video a. esim. Asukasilta Peltolammilla
video b. esim. Toivion koulun joulujuhla
video c. esim. Umpilumilasku
video d. esim. lasten tekemä animaatio

Video A. Asukasilta Peltolammilla

Oliko video kiinnostava nyt/ jos se käsitelisi omaa kaupunginosaasi? Miksi/ miksi ei?
Katsoisitteko tämän tyyppisen ohjelman (loppuun asti) televisiosta?
Onko videon tarjoamalla sisällöllä arkenne kannalta teille merkitystä? Miksi/ miksi ei?
Katsoitteko ko. videota kokeilun aikana? Miksi/ miksi ette?
Mitä videossa oli hyvää/ huonoa? Miten sen olisi voinut toteuttaa paremmin?
Sopiko video LähiTV:ssä esitettäväksi?

Tarjoavatko nykyiset tiedotusvälineet tämän tyyppistä sisältöä? Tulisiko niiden tarjota; miksi/ miksi ei?
Oletteko itse osallistuneet johonkin vastaavaan yleisiä asioita käsittelevään keskustelu- tai informaatiotilaisuuteen?
Saatteko yleensä lähiympäristönne valmisteilla olevista/ puhuttavista asioista riittävästi tietoa?
Minkä välineiden kautta saatte tietonne?
Tulisiko median tarjota kansalaisten osallistumista tukevia sisältöjä?
Millaisia osallistumista ja aktiivisuutta tukevat sisällöt voisivat olla?

Video B: Toivion koulun joulujuhla (pätkä siitä)

Oliko video kiinnostava nyt/ jos se käsitelisi oman lähiympäristösi tapahtumaa/ juhlaa tms.? Mikä teki siitä kiinnostavan/ miksi se ei ole kiinnostava?
Katsoisitteko tämän tyyppisen ohjelman (loppuun asti) televisiosta?
Katsoitteko ko. videota kokeilun aikana? Miksi/ miksi ette?
Mitä videossa oli hyvää/ huonoa? Miten sen olisi voinut toteuttaa paremmin?
Voitaisiinko televisiossa näyttää tämänkaltaisia sisältöjä? Miksi/ miksi ei?
Mitä mieltä siitä, että tällainen normaalisti puolijulkinen tilaisuus tulisi televisioitavaksi?
Entä siitä jos se lähikuntien lisäksi näkyisi koko maassa? etuja/ haittoja?
Sopiko video LähiTV:ssä esitettäväksi?

Mitä mieltä olette siitä, että käyttäjät itse osallistuvat television sisältötuotantoon?
Mikä ajatuksessa on hyvää, mikä huonoa?
Mitä uusia näkökulmia se voisi tuoda televisioon?
Parantaisiko/ huonontaisiko se laatua?
Kuinka laadukkaita itsetehtyjen videoiden tulisi olla? Laadun merkitys vs. aiheen kiinnostavuus.
Minkälaisiin ohjelmatyyppeihin/ sisältöihin käyttäjien osallistuminen sopisi?
Miten käyttäjien tekemät ns. kantaottavat asiavideot tai paikallisuutiset?

Vaativatko jotkut ohjelmatyypit ammattitoimittajan?
Sopisivatko käyttäjien itsetekemät ohjelmat paikalliselle televisiokanavalle?
Mitä uutta ne voisivat paikalliseen viestintään tuoda? lisäarvo
Katsotteko internetissä käyttäjien tuottamia sisältöjä? blogeja, videoita tms.
Millaisia sisältöjä/ saitteja?
Mikä niistä tekee mielenkiintoisia? Miksi niitä seuraatte?
Sopivatko käyttäjien itsetuottamat sisällöt yhtä hyvin televisioon kuin internettiin? Miksi/ miksi eivät?

Video C: kasvivideo

Oliko video kiinnostava nyt/ jos se käsittelisi jotain itseänne kiinnostavaa harrastusta, vapaa-ajan aktiviteettia tms.?
Mikä teki siitä kiinnostavan/ miksi se ei ole kiinnostava?
Katsoisitko tämän tyyppisen ohjelman (loppuun asti) televisiosta?
Katsoitteko ko. videota kokeilun aikana? Miksi/ miksi ette?
Mikä videossa oli hyvää/ huonoa? Miten sen olisi voinut toteuttaa paremmin?
Mistä muista aiheista voisi samalla periaatteella toteuttaa videon?
Sopiko video LähiTV:ssä esitettäväksi?

Voisitko kuvitella itse tekeväsi lähialueen tapahtumista tai esimerkiksi omasta harrastuksestasi videoita televisioon?
Miksi/ miksi et?
Millä edellytyksillä voisit niin tehdä?
tarvitsitko koulutusta videoiden tekemiseen?
olisitko valmis tulemaan koulutukseen?
millaista koulutuksen tulisi olla?
Miten käyttäjiä pitäisi rohkaista videoiden tekoon? Minkä järjestöjen tms. kautta videoiden tekoa voisi/ pitäisi organisoida?

Video C: lasten kirja-arvostelu:

Oliko video kiinnostava? Miksi oli/ miksi ei?
Katsoisitko tämän tyyppisen ohjelman (loppuun asti) televisiosta?
Katsoitteko ko. videota kokeilun aikana? Miksi/ miksi ette?
Mikä videossa oli hyvää/ huonoa? Miten sen olisi voinut toteuttaa paremmin?
Sopiko video LähiTV:ssä esitettäväksi?

Millaisia aihepiirejä videokarusellin videot olisivat saaneet mielestäsi sisältää?
Miten suhtaudutte kaupallisiin videoihin? Esim. yritysten mainosvideoihin, tuotteiden esittelyvideoihin jne.

Nimetkää kolme hyvää ja kolme huonoa asiaa videokarusellista? (esim. lapuille, jokainen lukee omansa)

Entä miten suhtaudutte videoiden/ LähiTV:n maksullisuuteen?
voisiko olla maksullinen?
miten pitäisi maksaa; kuukausi, tilauskerta, kuinka paljon?

Miten videokarusellia olisi voinut parantaa? Millainen sen tulisi olla tulevaisuudessa?

Yleistä

Mistä LähiTV:n osista oli sinulle hyötyä?

Mistä ei?

Onko LähiTV:n sisältö luotettavaa? Mikä osa on, mikä ei (kunnat, yritykset, yhteisöt, viramk) tiedonvälittäjänä? välittääkö faktoja vai tunnelmia? ihmisten itse tuottamat videot?

Onko LähiTV helppo ottaa käyttöön? Auttaisitko naapuriasi ottamaan sen käyttöön?

Haluaisitko käyttää LähiTV:tä jatkossa?

mitä osioita?

millä ehdoilla haluaisit?

suositteisitko muille?

Asenne digi-tv:tä kohtaan

Muuttuivatko ajatuksenne/ asenteenne digitaalisesta televisiosta kenttäkokeen aikana?

Jos muuttuivat, niin miten?

Uskotteko jatkossa käyttävänne lisäpalveluita tv:n kautta? Millaisia?

millaisia niiden niiden pitäisi olla, että käyttäisit?

Minkä tyyppisiä

a) sisältöjä (=toimitettuja ohjelmia) odotatte digitaaliselta televisiolta tulevaisuudessa?

b) oheispalveluja odotatte digitaaliselta televisiolta tulevaisuudessa?

Odotatteko tv-sisältöjen ja palvelujen muuttuvan/ pitäisikö niiden muuttua?

Minkä tyyppisiä

a) sisältöjä (=toimitettuja ohjelmia) odotatte LähiTV-kanavalta tulevaisuudessa?

b) oheispalveluja odotatte LähiTV-kanavalta tulevaisuudessa?

Onko lähialueen tapahtumiin, tiedottamiseen ja yhteisölliseen viestimiseen keskittyvä televisiokanava teistä kiinnostava ja/tai realistinen idea?

Miksi on/ Miksi ei ole?

Mikä parasta, mikä huonointa LähiTV:ssä?

Lopuksi sana on vapaa ts. Millaista palautetta (ruusuja ja risuja) LähiTV -kanavasta, kenttäkokeesta tms. haluatte antaa?

LIITE 2: SÄHKÖPOSTIKYSELY TEKIJÖILLE

Hei kaikille,

osallistuit viime syksynä lyhyeen koulutukseen, jonka tarkoituksena oli rohkaista tekemään videoita omista aiheista LähiTV:oon. Olemme saaneet teiltä kurssilaisilta tähän mennessä neljä valmista videota ja muutama on vielä luvassa. Kiitos tähänastisista!

(Ja te, jotka vielä olette videoita tekemässä, koettakaa saada omanne valmiiksi viimeistään helmikuun loppuun mennessä.)

Ohessa on kymmenen kysymystä videoista ja LähiTV.stä kaikille kurssille osallistuneille. Odotamme siis vastauksia myös niiltä, jotka eivät ole kurssin jälkeen omaa videota tehneet. Kaikkien vastaaminen on erittäin tärkeätä, jotta voimme arvioida "itsetekemisen" ideaa tällaisen paikallisen kanavakonseptin osana. Kysymyksiin vastaaminen ei vie kauan mutta auttaisi meitä kovasti eteenpäin tutkimuksessa. Odotamme vastaustasi kyselyyn viimeistään keskiviikkoon 08.02.2006 klo 15 mennessä. Siispä vastaamaan!

Ja kiitos yhteistyöstä.

Terveisin

Esa Sirkkunen, Satu Peltolahti

-
1. Miksi halusit osallistua videokoulutukseen?
 2. Mistä aihepiireistä olet tehnyt videojuttuja LähiTV:oon? Jos et ole vielä tehnyt, niin kerro miksi et ole.
 3. Mistä aihepiireistä haluaisit tehdä videojuttuja jatkossa? (esim. harrastukset, perhe, lähiympäristön asiat tms.)

4. Mikä oli vaikeinta videoiden tekemisessä?
5. Mikä oli palkitsevinta videoiden tekemisessä?
6. Minkälaisia teknisiä välineitä, (kuten kameraa, tietokonetta, editointiohjelmaa tms.) sinulla ei ole, joita välttämättä tarvitset videoiden tekemiseen?
7. Haluaisitko korvausta (rahapalkkion, videonauhoja, koulutusta tms.) videoiden tekemisestä?
8. Millaiseen koulutukseen haluaisit jatkossa osallistua: kuinka laaja kurssi, mitä aiheita, miten työskennellään?
9. Oletko päässyt näkemään omaa videotasi LähiTV-kanavalla?
10. Onko LähiTV:n idea "omina videoiden kanavana" kehittämisen arvoinen? Jos ei, kerro miksi. Jos on, kerro myös miksi näin.